

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Uusi Suunta - yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille Ohjaajien näkemyksiä työskente- lystä seksuaalirikollisten kanssa

---

Tähtinen, Ulla

2013 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Uusi Suunta - yksilöohjelma seksuaalirikoksista
tuomituille

Ohjaajien näkemyksiä työskentelystä seksuaalirikollisten kanssa

Ulla Tähtinen
Rikosseuraamusalan ko.
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2013

Tähtinen Ulla

**Uusi suunta - yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille
Ohjaajien näkemyksiä työskentelystä seksuaalirikollisten kanssa**

Vuosi 2013 Sivumäärä 76

Opinnäytetyö on Laurea-ammattikorkeakoulun rikosseuraamusalan opinnäytetyö. Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia Uusi suunta- ohjelman pilotointiin osallistuneiden ohjaajien ajatuksia ja kokemuksia seksuaalirikollisten kanssa työskentelystä ja siten vaikuttaa seksuaalirikollisten kanssa työskentelevien ohjaajien työn kehittämiseen.

Uusi Suunta- ohjelma on pilotointivaiheessa oleva strukturoitu ohjelmamanuaali kaikille seksuaalirikollisille. Ohjelma perustuu seksuaalirikollisten yksilökuntoutukselle. Ohjelman ensimmäinen osa perustuu motivoivaan haastatteluun sekä kognitiivis-behavioraaliseen kuntoutusteoriaan. Toinen osa perustuu RNR-teoriaan (risk, need, responsivity-principles) ja kolmas osa Good Lives Model -teoriaan. Ohjelman tarkoituksena on alentaa tuomituiden uusimisriskiä sekä lisätä heidän ymmärrystään omaan rikokseensa. Uusi suunta- ohjelman osallistumiskriteereinä ovat tuomio seksuaalirikoksesta, riittävä aika osallistua (12 viikkoa), riittävä kielitaito sekä riittävät kognitiiviset kyvyt.

Seksuaalirikollisten kanssa työskenteleviä ohjaajia ei ole tutkittu Suomessa juuri ollenkaan. Opinnäytetyön taustatutkimukset ja teoreettinen viitekehys koostuvat pääosin ulkomailla tehdyistä tutkimuksista. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja sen aineisto kerättiin puoli-strukturoiduilla teemahaastatteluilla joulukuussa 2012. Haastateltavina olivat viisi ohjelman pilotointiin osallistunutta ohjaajaa. Aineisto analysoitiin sisällön analyysillä.

Opinnäytetyön tulokset olivat samansuuntaisia kuin ulkomaalaisissa tutkimuksissa. Yllättävä tulos tässä opinnäytetyössä oli ohjaajien ristiriitainen suhtautuminen työstä aiheutuviin negatiivisiin vaikutuksiin. Aluksi negatiivisista vaikutuksista ei ollut juuri kuultu, eikä niiden ajateltu vaikuttavan juurikaan omaan työhön. Myöhemmin kysyttäessä ohjaajien kokemat tunteet ja vaikutukset olivat kuitenkin myös negatiivisia. Positiivisia kokemuksia oli melkein yhtä paljon kuin negatiivisiakin, mikä tuloksena poikkesi ulkomaisista tutkimuksista.

Mielenkiintoiseksi nousi empaattisuuden käsitteen ristiriitaisuus työskentelyssä seksuaalirikollisten parissa. Empaattisuutta pidettiin niin ulkomaalaisissa tutkimuksissa kuin ohjaajienkin mielestä hyvän ohjaajan yhtenä tärkeimmistä ominaisuuksista. Samaan aikaan juuri empaattisuus altistaa ohjaajat traumatisoitumiselle.

Opinnäytetyössä saatuja tuloksia voidaan käyttää seksuaalirikollisten parissa työskentelevien ohjaajien koulutuksen suunnittelussa sekä Uusi Suunta- ohjelman kehittämisessä.

Asiasanat: Uusi Suunta - yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille, seksuaalirikokset, ohjelmamanuaali, ohjaaja, haasteet

Tähtinen Ulla

**Uusi Suunta - Individual Program for Sexual Offenders
Working with Sex Offenders: Therapist's Perspective**

Year	2013	Pages	76
------	------	-------	----

The purpose of this thesis was to discover the opinions and ideas of those therapists who participated in the piloting of Uusi Suunta - program, and that way to develop therapists' work with sex offenders.

Uusi Suunta - program is a structured treatment manual for all sex offenders. The program is based on the sex offenders' individual rehabilitation. The first part of the program is based on motivational interview and cognitive behavioral treatment theory. The second part is based on the theory of RNR (risk, need, responsivity-principles), and the third part on the Good Lives Model theory. The aim of the program is to reduce convicts' risk to recidivism and increase their understanding of their own crime. To take a part in the program a sex offender must have enough time (12 weeks), sufficient language skills and sufficient cognitive abilities.

There are hardly any studies in Finland focusing on therapist opinion of working with sex offenders. The background studies and theoretical framework of the thesis consist mainly of studies abroad. The thesis is a qualitative study and the data was collected by structured theme interviews in December 2012. The interviewees were five Uusi Suunta - program therapists. The data was analyzed using content analysis method.

The results of the study were quite similar to the results of foreign studies. The surprising result of this thesis was therapists' contradictory attitude to the negative effects caused by working with sex offenders. At first the therapists said that they really have not heard of those negative effects before and they thought that these effects were not really affecting their own work. Later on, when it was asked about therapists experienced emotions and effects, there were also negative effects. There were also positive experiences almost as much as the negative, which differed from the results of foreign studies.

Another interesting result was the contradiction of the concept of empathy. Therapists and foreign studies agreed that empathy was one of the most important features for a good therapist. At the same time very emphatic content exposed to vicarious traumatization.

The results of the thesis can be used in planning sex offenders' rehabilitation and in developing Uusi Suunta - program.

Keywords: Uusi Suunta - individual program for sexual offenders, sexual offences, treatment manual, therapist, effect

Sisällys

1	Johdanto	7
2	SEKSUAALIRIKOKSET	9
2.1	Raiskaus	9
2.2	Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö	10
3	SEKSUAALIRIKOLLISTEN KUNTOTUS SUOMESSA	12
3.1	Stop-ohjelma	13
3.2	Uusi suunta - yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille	14
4	SEKSUAALIRIKOLLISTEN KANSSA TYÖSKENTELEY	15
4.1	Seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn vaikutukset ohjaajaan	15
4.2	Sijaistraumatisoituminen (Vicarious traumatization)	16
4.3	Hyvä ohjaaja	18
4.4	Manuaali ja struktuuri	20
4.4.1	Manuaalin hyödyt	20
4.4.2	Kritiikkiä manuaalista	21
5	TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
6	MENETELMÄT JA TOTEUTUS	23
6.1	Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä	24
6.2	Teemahaastattelu	25
6.3	Haastatteluiden kulku	26
7	AINEISTON ANALYYSI	28
8	TULOKSET	34
8.1	Teema 1 Ohjaajien odotukset ohjelmaan liittyen	34
8.1.1	Odotukset ohjelmasta	34
8.1.2	Odotukset uusista tuloksista	35
8.1.3	Ohjelman herättämät kysymykset	36
8.1.4	Mitä asioita ohjaajat haluavat saada selville ohjelmaa käyttäessään? ..	37
8.2	Teema 2.1 Ohjaajan oma motivaatio työhön	38
8.2.1	Mikä seksuaalirikollisuudessa kiinnostaa?	38
8.2.2	Mikä uudessa ohjelmassa kiinnostaa?	39
8.2.3	Ohjaajien kokemukset negatiivisista vaikutuksista	41
8.2.4	Seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn vaikutukset ohjaajaan	42
8.3	Teema 2.2 Työn kuormittavuus ja haasteet	43
8.3.1	Työn kuormittavuus ja haasteet	44
8.3.2	Selviytymiskeinot	45
8.3.3	Työssä läpi käydyt tunteet	46
8.3.4	Hyvä ohjaaja	47
8.4	Teema 3 Ohjelman arviointi	49
8.4.1	Struktuurin haitat ja hyödyt	49

8.4.2	Helpottaako struktuuri työn kuormittavuutta?.....	51
8.4.3	Erot työskennellä ohjelman kanssa tai ilman ohjelmaa	52
8.4.4	Ohjelman soveltuminen kaikille seksuaalirikollisille	53
8.4.5	Erialaisten seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn erot.....	54
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	55
9.1	Teema 1 Ohjaajien odotukset ohjelmaan liittyen.....	56
9.2	Teema 2.1 Oma motivaatio työhön	57
9.3	Teema 2.2 Työn kuormittavuus ja haasteet.....	59
9.4	Teema 3 Ohjelman arviointi	60
10	POHDINTA	62
10.1	Kehittämisehdotukset	63
10.2	Luotettavuus	64
	Lähteet	66
	Taulukot	68
	Liitteet.....	69

1 Johdanto

Seksuaalirikollisuutta on aina ollut olemassa. Se on yksi arkaluontoisemmista rikostyypeistä ja siksi siitä halutaan usein vaieta. Seksuaalirikollisuutta voidaan kutsua myös piilorikollisuudeksi koska, poliisin tietoon tulee vain hyvin pieni osa kaikista tapahtuneista seksuaalirikoksista. Seksuaalirikollisuutta on monenlaista ja se ilmenee monin eri tavoin, yhteistä kuitenkin kaikille näille rikoksille on, että ne tehdään vastoin toisen ihmisen omaa tahtoa.

Seksuaalirikoksiin liittyy melkein aina väkivaltaa, joten niitä voidaan pitää myös väkivaltarikoksina. Koska seksuaalirikosten tekotapa ja psykologinen dynamiikka poikkeavat muista väkivalta rikoksista, ne käsitellään omana ryhmänään. (Haapasalo 2008:162.)

Julkisessa keskustelussa seksuaalirikollisuus on usein esillä yleisönkirjoituksissa, joissa vaaditaan ankarampia rangaistuksia seksuaalirikollisille. Näillä vaatimuksilla on harvemmin tieteellistä pohjaa tukenaan ja niiden taustalla on usein tunnepohjaisia käsityksiä seksuaalirikollisuudesta, tekijöistä ja uhreista. Seksuaalirikollisuuden huomiointi on noussut merkittävästi viimeisen 20 vuoden aikana. Akateeminen tutkimus, sosiaalipalvelut ja yleinen mielipide ovat vastanneet tähän seksuaalirikosten tasaiseen nousuun valvonnalla ja julkisella puheella. Tieteellinen vastuu sen käsittelystä, valvonnasta ja kuntoutuksesta ovat jatkuvan paineen alla. (Auburn, Lea & Kibblewhite 1999.)

Opinnäytetyöni oli työelämälähtöinen ja se tehtiin yhteistyössä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen kanssa. Tutkimus liittyi nyt pilotoitavana olevaan Uusi suunta seksuaalirikollisista tuomituille yksilöohjelmaan. Kyseessä on yksilöohjelman pilotointi, joka on alkanut Suomessa ja Virossa elokuussa 2012 ja jatkuu keväälle 2013. Pilotointiin osallistui noin 25 työntekijää Suomessa ja noin 22 työntekijää Virossa. Uudelle ohjelmalle on ollut tarvetta, koska nyt käytössä oleva seksuaalirikollisten kuntoutusohjelman STOP:n (Sex Offender Treatment Programme) osallistumiskriteerit sulkevat pois osan kuntoutusta tarvitsevista seksuaalirikollisista. Stop-ohjelman osallistumisen kriteereihin kuuluvat muun muassa riittävän korkealla tasolla oleva uusimisriski sekä kahdeksan kuukauden yhtäjaksoinen vankila tuomio. Näin ollen matalariskiset sekä lyhyemmän tuomion saaneet jäävät Stop-ohjelman ulkopuolelle. Uusi suunta-ohjelma on kehitetty vastaamaan tähän sekä yksilöllisen kuntoutuksen tarpeeseen. Ohjelmaa voidaan käyttää myös ennen Stop-ohjelmaa tai sen jälkeen. (Nurminen 2012.)

Uusi suunta-ohjelma tarjoaa näin ollen kuntoutusta laajemmalle asiakaspiirille. Ohjelman osallistumisen kriteereinä ovat tuomio seksuaalirikoksesta, mahdollisuus osallistua 12 viikon yhtäjaksoiseen ohjelmaan, riittävä suomenkielen taito sekä riittävät kognitiiviset kyvyt ja taidot. Ohjelman voi käydä joko vankilassa ollessaan tai vapaudessa tuomiotaan suorittaessaan. (Nurminen 2012.)

Seksuaalirikollisten kanssa työskentelyyn liittyy monenlaisia haasteita. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Uusi suunta- ohjelman pilotointiin osallistuneiden ohjaajien ennako-odotuksia ohjelmasta, työskentelyä seksuaalirikollisten kanssa, siihen liittyviä haasteita sekä Uusi suunta-ohjelman arviointia. Lisäksi tarkoituksena oli saada selville mikä seksuaalirikollisuudessa kiinnostaa, minkälaisia vaikutuksia työskentelyllä on ollut ohjaajaan sekä miten työskentely vaihtelee erilaisten seksuaalirikollisten kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusmenetelmällä ja aineisto kerättiin teemahaastattelulla. Haastateltavina olivat viisi ohjelman pilotointiin osallistunutta ohjaajaa vankiloista, sekä muista rikosseuraamusalan instituutioista. Otos oli melko pieni mutta ottaen huomioon ohjaajien kokonaismäärän (25), otos oli riittävä tutkimaan tätä aihetta. Haastatteluaineisto analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysimenetelmällä.

Teoreettinen viitekehys kerättiin seksuaalirikollisten kanssa työskentelyä koskevasta tutkimuskirjallisuudesta. Teoriaosassa on esitelty tutkimusaineistoa liittyen erilaisten seksuaalirikollisten kanssa työskentelyyn, pohdintaa hyvän ohjaajan ominaisuuksista sekä arviointia ohjelmamanuaaleista. Teoriaosuudessa esitellään myös erilaiset seksuaalirikolliset liittyen siihen sopiiko Uusi suunta- ohjelma kaikille seksuaalirikollisille. Opinnäytetyön tutkimusaineisto koostuu Uusi suunta- ohjelman pilotointiin osallistuneiden ohjaajien haastatteluista. Näillä haastatteluilla kerätään arvokasta tietoa siitä, miten he kokevat työskentelyn seksuaalirikollisten kanssa ja miten kyseinen ohjelma sopii seksuaalirikollisten kuntoutukseen.

Tutkimuksessa nousseiden tietojen pohjalta ohjelmaa on tarkoitus kehittää edelleen. Tärkeää on, että ohjaajat toteuttavat ohjelmaa yhdenmukaisesti. Oleellista on selvittää ohjaajien ajatuksia ohjelmasta, sillä ohjelma on ennen kaikkea kehitelty helpottamaan heidän työtään, seksuaalirikollisten kuntoutustarkoituksen ohella. Ohjaajien näkökulmaa seksuaalirikollisten kanssa työskentelyyn ei ole tutkittu Suomessa kovinkaan paljoa. Tämä on mielestäni erikoista, koska kyseisen asiakaskunnan kanssa työskentely voi vaikuttaa ohjaajaan monellakin tapaa. Tämän vuoksi koen opinnäytetyöni aiheen sekä tärkeäksi, että hyödylliseksi. Tavoitteeni olisi saada työssäni selville ohjaajien ajatuksia, liittyen heidän työnsä positiivisiin ja negatiivisiin puoliin. On tärkeää antaa puheenvuoro seksuaalirikollisten kanssa työskenteleville ohjaajille, seksuaalirikollisten itsensä ohella.

Valitsin aiheen ohjelman tuoreuden ja mielenkiintoisuuden vuoksi, seksuaalirikollisuus kun on aina ajankohtainen aihe. Ihmisillä on hyvin usein voimakkaita mielipiteitä juuri seksuaalirikollisuudesta ja lehdistö on usein kiinnostunut uutisoimaan seksuaalirikoksista laajasti. Lehdistö on aina valmis uutisoimaan laajasti joko rikoksista saatuja tuomioita tai rikosten tekotapoja. Tämän vuoksi aihe herätti mielenkiintoni ja mahdollisuus saada lisää tietoa aiheesta sinetöi

päätökseni tehdä opinnäytetyö tästä aiheesta. Olen itse toiminut jonkin verran asiakastyössä mutta en juurikaan seksuaalirikollisten kanssa. Ohjaajien motivaatio ja se, mistä he ammentavat voimavaransa tehdä tätä työtä kiinnostaa minua henkilökohtaisesti.

2 SEKSUAALIRIKOKSET

Kappaleessa pyritään selventämään eri seksuaalirikosten käsitteitä Suomen lainsäädännön perspektiivistä. Opinnäytetyöhön kuuluu olennaisesti erilaisten seksuaalirikollisten kanssa työskentely ja sen haasteet, joten koin tarpeelliseksi selventää millaisista rikoksista on kyse. Seuraavissa kappaleissa keskityn erittelemään raiskausta ja lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä, sillä nämä kaksi rikosta ovat Suomessa yleisimmät. Uusi Suunta- ohjelman soveltuu myös muihin seksuaalirikoksiin. Seksuaalirikollisuus on melko laaja termi ja se pitää sisällään hyvin erilaisia rikoksia. Uusi suunta- ohjelma on tarkoitettu seksuaalirikollisille joiden teot ovat voineet kohdistua niin aikuisiin kuin lapsiin.

Seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä on hyvin monenlaista. Seksuaalirikollisuuden kohteeksi voi joutua kuka vaan iästä, ulkonäöstä tai sosiaalisesta asemasta huolimatta. Valtaosa hyväksikäytön ja väkivallan uhreja ovat naiset ja tytöt mutta periaatteessa uhri voi olla kumpaa sukupuolta tahansa. Nykyaikana myös tapaukset, joissa tekijä ja uhri ovat samaa sukupuolta, ovat lisääntyneet. (Kaukonen, Raijas, Silver & Valkama 2003.)

Seksuaalirikoksiin kuuluvat niin fyysinen kuin ei-fyysinen hyväksikäyttö. Fyysiseksi hyväksikäyttöksi luetaan esimerkiksi raiskaukset ja seksuaalinen hyväksikäyttö, ei-fyysisiin muun muassa tirkistely ja itsensäpaljastaminen. Seksuaalirikokset voivat tapahtua niin aikuisille kuin lapsille ja niihin voi liittyä väkivaltaa tai väkivallalla uhkailua. Useimmiten huolimatta seksuaalirikoksen tekotavasta, seuraukset uhrille voivat olla vakavia niin henkisesti kuin fyysisestikin. (Leino 2001:16.)

2.1 Raiskaus

Suomen rikoslain luvun 20 § 1 mukaan raiskaus on toisen ihmisen pakottamista sukupuoliyhteyteen käyttäen tai uhaten käyttää henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Raiskaukseksi kutsutaan myös, mikäli tekijä on sukupuoliyhteydessä uhrin kanssa piittaamatta uhrin tiedottomuudesta, sairaudesta, vammaisuudesta, pelkotilasta tai muun avuttomasta tilasta. Rikoslain luvussa 20 § 2 mainitaan törkeä raiskaus, johon oleellisesti kuuluu uhrin hengenvaarallinen vahingoittaminen ja uhrin raiskaaminen erityisen nöyryyttävällä tai julmalla tavalla. Mikäli teossa on käytetty jonkinlaista asetta tai muuten uhataan vakavalla väkivallalla, teko luokitellaan törkeäksi raiskaukseksi.

Suurin osa raiskauksia tapahtuu tutustumistilanteissa tai tuttavien kesken, vain joka neljäs tapauksista on tuntemattomien tekemiä. Usein tekijä on uhrin satunnainen tuttava, jonka uhri on tavannut äskettäin. Raiskaaja on yleensä nuori 16-30-vuotias mies. Raiskaajien tausta on yleensä hyvinkin samanlainen, kun muillakin rikoksen tekijöillä. Yleensä he tulevat alemmista sosiaaliryhmistä taustallaan heikko koulu- ja työhistoria. Myös päihteidenkäyttö kuuluu monen arkipäivään. Toisin kuin lapsen seksuaalisesti hyväksikäyttäjät, raiskaajalla on usein taustallaan myös muita väkivaltarikoksia. Persoonallisuushäiriöt ja psyykkiset ongelmat ovat myös raiskaajilla tavallisia. (Haapasalo 2008: 163.)

Seksuaalirikoksia on verraten vaikea jäljittää tai selvittää, koska niitä ei mielellään ilmoiteta poliisille. Vuonna 1999 tehtiin seksuaalirikollisuudesta lakiuudistus, jossa laajennettiin syyttäjän oikeutta nostaa syyte, jolloin raiskauksesta tehtiin virallisen syytteenalainen rikos. Osa seksuaalirikoksista on kuitenkin edelleen asianomistajarikoksia. Tällöin syytettä ei nosteta, jos asianomainen ei halua sitä nostaa. (Rikoksentorjuntaneuvosto.)

Seksuaalirikos	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Raiskaus, törkeä raiskaus, Pakottaminen sukupuoliyhteyteen (RL 20:1-3)	551	573	595	593	613	739	915	660	818	1039

Taulukko 1: Raiskaukset Suomessa vuosina 2002-2011

Lähde: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Rikollisuustilanne, 2011

Taulukossa 1 nähdään raiskausten, törkeiden raiskausten ja sukupuoliyhteyteen pakottamisen määrät vuosina 2002-2011. Raiskausten määrät ovat nousseet tasaisesti ja vuoteen 2011 mennessä määrät ovat jopa kaksinkertaistuneet vuoteen 2002 verrattuna. Tähän syynä voi olla raiskausten lisääntyminen, poliisin tietoisuuteen tulleiden raiskausten lisääntyminen tai raiskauksesta tuomittujen lisääntyminen.

2.2 Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö

Suomen rikoslain 20 luvun § 6 mukaan lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi luetaan koskettelu tai muu seksuaalinen teko, joka tehdään alle kuusitoistavuotiaalle. Lapsen seksuaaliseksi hyväksikäytöksi niin ollen, luetaan myös sukupuoliyhteys alle kuusitoistavuotiaan kanssa. Rikoslain 20 luvun § 7 mukaan törkeäksi lapsen hyväksikäytöksi luetaan alle kuusitoistavuotiaan kanssa käyty sukupuoliyhteys, mikäli se on tehty erityisen törkeällä tavalla. Mikäli kohteena

on lapsi, jonka kehitystä vahingoitetaan teolla, teko luokitellaan törkeäksi. Samoin jos rikos tehdään erityisen nöyryyttävällä tai jos tekijällä on lapsen erityisluottamus tai hän on riippuvainen tekijästään jollain tapaa, teko luokitellaan törkeäksi.

Hyväksikäyttäjät voidaan luokitella kahteen pääluokkaan, fiksoituneet ja regressiiviset hyväksikäyttäjät. Fiksoitunut hyväksikäyttäjä aloittaa hyväksikäyttämisen jo nuoruudessa eikä hänen psykoseksuaalinen kehityksensä ole aikuisen tasolla. Fiksoituneella hyväksikäyttäjällä ilmenee pakonomaista seksuaalista kiinnostusta lapseen ja hänen fantasiansa kohdistuvat ennen kaikkia lapsiin. Hyväksikäyttöön liittyy suunnittelua ja pyrkimyksenä on jatkuva suhde lapsen kanssa. Fiksoituneella hyväksikäyttäjällä on korkea uusimisriski ja se kasvaa sitä korkeammaksi mitä enemmän uhreja on ollut. Uhrin ovat yleensä perheen ulkopuolelta. Fiksoituneella hyväksikäyttäjällä on usein pedofilian diagnoosi. (Haapasalo 2008: 179.)

Regressiivisen hyväksikäyttäjän käyttäytyminen alkaa vasta aikuisiällä. Yleensä hänen seksuaalinen kiinnostumisensa kohdistuu aikuisiin ja hyväksikäyttö on luonteeltaan tilapäistä ja tilannesidonnaista. Katumus ja häpeä ovat tavallisia tunteita regressiiviselle hyväksikäyttäjälle. Regressiivisen hyväksikäyttäjän uusimisriski on alhainen ja kuntoutushoidot tehoavat yleensä hyvin. (Haapasalo 2008: 179.)

Lapsiin kohdistuva väkivalta on usein piilorikollisuutta, joka tapahtuu pääasiassa kotona tai muulla yksityisellä alueella. Lapsen seksuaaliseen hyväksikäyttöön läheisesti kuuluu myös in-sesti, millä tarkoitetaan seksuaalista kanssakäymistä saman perheen jäsenten (paitsi puolisoiden) välillä. Lapsiin kohdistuva väkivalta on monesti katsottu kasvatuksellisenä tai kodin sisäiseen toimintaan liittyvänä. Siihen puuttuminen on vaikeaa ja sen katsotaan usein olevan enemmän kodin sisäisten ongelmien ratkomista, kuin viranomaisille kuuluva asia. (Ellonen & Humppi 2010.)

Seksuaalinen hyväksikäyttö vahingoittaa lapsen kehitystä yleensä hyvin kokonaisvaltaisesti. Lapsi ei ole henkisesti eikä fyysisesti valmis seksuaaliseen kontaktiin, eikä hän ymmärrä monestikaan mistä on kyse. Tämä tekee lapsesta aina uhrin. Hyväksikäytössä esiintyvät myös sekalaiset tunteet esimerkiksi oman vanhemman suojelemisesta ja syyllisyydestä omaan käytökseen. Hyväksikäytön seuraamukset ovat entistä vakavampia, jos hyväksikäyttöön liittyy väkivaltaa tai uhkailua. (Antikainen 2007: 10-11.)

Julkisuudessa eniten huomiota saa yleensä pienten lasten seksuaalinen hyväksikäyttö, mutta suurimmassa osassa tapauksia kyseessä on kuitenkin teini-ikäisten lasten ahdistelusta tai hyväksikäytöstä. Perheensisäinen hyväksikäyttö on melko harvinaista, ahdistelija on usein silti tuttu hyväksikäytetylle. Kyseessä voi olla tuttava tai perhetuttu tai varta vasten lapsen ystäväksi pyrkivä. (Sariola 2005.)

”Aikuinen, joka on seksuaalisessa kanssakäymisessä alle 16-vuotiaan, kanssa syyllistyy rikokseen. Myös seksuaalipalvelujen ostaminen 16 vuotta täyttäneeltä, mutta alle 18-vuotiaalta on rikos. Seksuaalisena hyväksikäyttönä ei pidetä tekoja, jos osapuolten iässä ja kehityksessä ei ole suuria eroja, eli nuorten keskinäiset vapaaehtoiset seksuaalisuhteet eivät ole lain mukaan rikoksia.” (Sariola 2005.)

Seksuaalirikos	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (RL 20:6-7)	635	744	846	946	1043	1025	1321	1068	1102	1682

Taulukko 2: Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö Suomessa vuosina 2002-2011

Lähde: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Rikollisuustilanne 2011

Taulukossa 2 nähdään lapsen seksuaalisen hyväksikäytön määrät vuosilta 2002-2011. Vuodesta 2002 vuoteen 2011 määrät ovat lisääntyneet 1000 tapauksella. Syynä tähän voivat olla lapsen seksuaalisen hyväksikäytön lisääntyminen, lisääntynyt ilmoittaminen poliisille tai tuomioiden antamisen lisääntyminen.

Taulukkoa 1 ja 2 tarkasteltaessa, on syytä kiinnittää huomiota seksuaalirikosten määrien kasvuun 2000-luvun alusta vuoteen 2011. Tästä taulukosta ei selviä miksi määrät ovat nousseet vai onko kyse monen tekijän summasta. Oleellista on kuitenkin se, että uusille kuntoutusohjelmille on selvästikin tilausta ja tarvetta etenkin, jos luvut jatkavat nousuaan samaan malliin.

3 SEKSUAALIRIKOLLISTEN KUNTOTUS SUOMESSA

Seksuaalirikollisia on pyritty kuntouttamaan jo kauan. Heille on kehitelty paljon erilaisia hoito- ja kuntoutusmuotoja, joiden tarkoituksena on ehkäistä uusintarikollisuutta. Lääkinnällisiä hoitoja ja käyttäytymisen muuttamiseen pyrkiviä psykologisia hoitoja on käytetty eri maissa 1960-lähtien. Kognitiivis-behavioraalisisessa mallissa käyttäytymistä yritetään muuttaa vetoamalla ajatteluun ja tunteisiin. (Yli-Mäihäniemi 2009.)

Hoitoideologia on ollut osa rangaistusjärjestelmää pitkään. Hoitoideologialla tarkoitetaan vankeinhoidossa ideologiaa, jossa uskotaan että parhaisiin tuloksiin ei päästä pelkällä rangaistuksella. Parhaisiin tuloksiin päästäkseen, rikollisia täytyy myös kuntouttaa. 1940-50 luvulla hoitoajattelunmalli voimistui rikollisuusongelman ratkaisemiseksi. 1960-70 luvuilla käytettiin

pakkohoitoa, joka sai osakseen myös kritiikkiä, koska hoidoilla ei päästy tavoiteltuihin vaikutuksiin. Suomessa hoitoideologiaan on päästy vasta viimeisen kymmenen vuoden aikana, eikä hoitoajattelun ja rangaistusjärjestelmän yhteensovittaminen ole ollut ongelmatonta. Pahin skenaario hoidollisen ajattelun ylilyönnissä on, että jokaiselle vangille räätälöidään yksityiskohtainen suunnitelma jolloin etäännyttään tekorangeistusoikeudesta melkein kokonaan. (Yli-Mäihäniemi 2009.)

Tässä kappaleessa esittelen Suomessa tällä hetkellä käytössä olevan kognitiivis-behavioraalisen kuntoutusohjelman, Stop-ohjelman, sekä nyt pilotoinnissa olevan Uusi Suunta- yksilökuntoutusohjelman.

3.1 Stop-ohjelma

Stop-ohjelma on seksuaalirikoksista tuomituille tarkoitettu ryhmämuotoinen kuntoutusohjelma. (eng. Sex Offender Treatment Programme: Core Programme, SOTP) (Nurminen 2011).

Vuonna 1999 käynnistettiin Suomen vankeinhoidossa ensimmäinen seksuaalirikoksista tuomituille tarkoitettu muutos- ja kuntoutusohjelma, Stop-ohjelma (Yli-Mäihäniemi 2009). Stop-ohjelmaa toteutettiin ensin Kuopion vankilassa, jonka jälkeen se on siirtynyt Riihimäen vankilaan vuonna 2007. Riihimäellä ohjelmaa toteuttaa tällä hetkellä kaksi osastoa ja ohjelmaan voi hakea kaikkialta Suomen vankiloista. Ohjelmassa työskentely on ryhmämuotoista ja jokaisessa ryhmässä on 5-8 vankia. Jokaiseen ryhmään pyritään valitsemaan niin raiskaajia kuin lapsenseksuaalisesta hyväksikäytöstä tuomittuja, jotta ryhmät olisivat mahdollisimman heterogeenisiä. Ryhmää ohjaa aina mies- naisohjaajapari ja toiminnasta vastaa Stop-psykologi. (Nurminen 2011.)

Stop-ohjelma perustuu kognitiivis-behavioraaliselle lähestymistavalle. Kognitiivinen tarkoittaa ajatteluun liittyviä tiedollisia toimintoja kuten muistaminen ja oppiminen. Behavioraalinen tarkoittaa käyttäytymistä ja erilaisia malleja toimia tilanteissa. (Siira 2012.) Suomessa toteutettavan Stop-ohjelman keskeiset sisällöt ovat seksuaalirikoksiin liittyvien ajatus- ja toimintamallien tiedostaminen ja työstäminen, uhrille koituvien haittojen kognitiivinen ja kokemuksellinen tiedostaminen sekä rikoksettoman elämän oleellisten taitojen ja keinojen opettelu ja harjoittelu. Stop-ohjelmassa käytetään sokraattista kyselymenetelmää eli motivoivan haastattelun menetelmää. Motivoivan haastattelun tarkoitus on ajatus vääristymien kyseenalaistaminen eli työskentelyssä pyritään purkamaan kaikki puolustelut ja selitykset, joilla tekijä on vähätellyt ja kieltänyt rikostaan. Tekijän tulisi ottaa vastuu omasta teostaan. Toisena kuntoutusmallina ovat rooliharjoitukset, joiden tarkoituksena saada tekijä tiedostamaan uhrille ja tämän läheisille aiheutuneet seuraukset. Kolmantena ovat käytännönharjoitukset jot-

ka opettavat taitoja, joilla voidaan estää itseä retkahtamasta uusiin tekoihin. (Nurminen 2011.)

Stop-ohjelma on vaikuttavuusohjelma ja ohjelmaan osallistuvien vankien valintaa kiinnitetään erityistä huomiota. Stop-ohjelman osallistumiskriteerinä on riittävän pitkä vankeustuomio sekä riittävän korkea uusimisriskitaso. Ohjelman istunnot vievät kuusi kuukautta, mutta yhteensä ohjelma kestää kahdeksan kuukautta, joten tuomion tulisi olla vähintään kahdeksan kuukauden pituinen. Ohjelmassa mukana olevat vangit osallistuvat kolmesta viiteen, kahden tunnin mittaiseen istuntoon viikossa. Stop-ohjelma soveltuu korkean tai melko korkean uusimisriskin vangeille. Mikäli uusimisriski jää matalalle tasolle, ei Stop-ohjelmaa suositella. Matalariskisille seksuaalirikollisille ohjelma saattaa toimia toisin päin, eli se nostaa tekijän uusimisriskiä. Näin ollen matalariskisille seksuaalirikollisille suositellaan yksilötyöskentelyä. Jos uusimisriski on hyvin korkea, ei Stop-ohjelma yksin riitä, vaan lisäksi suositellaan jatkokuntoutusta ohjelman jälkeen. (Nurminen 2011.)

3.2 Uusi suunta- yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille

Uusi suunta- yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille on strukturoitu kuntoutusohjelma kaikille seksuaalirikollisille. Strukturointi takaa sen, että jokaisella asiakkaalla on yhdenvertainen mahdollisuus käsitellä tekoaan osana tavoitteellista ja vaikuttavaa rangaistusaikaa. Ohjelmassa käydään käsikirjan avulla ennalta suunniteltuja keskusteluja. Pyrkimyksenä on alentaa uusimisriskiä sekä lisätä tuomitun ymmärtämistä siitä, miksi on tehnyt kyseisen teon. Ohjelmaa voidaan käyttää osana rangaistusajansuunnitelmaa vankilassa tai vapaudessa tuomiotaan suorittaville. Jotta ohjaajat voivat vetää ohjelmaa, he käyvät läpi 5 lähiopetuspäivää kestävä koulutuksen. Ohjaajilta edellytetään myös edeltävien koulutusten hyväksytysti suorittamisen. Edeltäviä koulutuksia ovat Motivoiva haastattelu ja rikoksesta puhuminen sekä Seksuaalirikollisten kanssa työskentely. (Nurminen 2012.)

Ohjelman päätavoite on ennaltaehkäistä seksuaalirikollisen riskiä uusia rikoksensa sekä kehittää seksuaalirikollisen kykyä tunnistaa omat esteet, jotka estävät tuomittua pyrkimästä hyvään elämään sosiaalisesti suotavin keinoin. Tavoitteena on myös lisätä tuomitun ymmärrystä siitä, mikä on saanut hänet tekemään seksuaalirikoksen ja kuinka hän voi tulevaisuudessa elää siten, ettei hänen tarvitsisi enää tehdä seksuaalirikoksia. Ohjelma toteutetaan 12 istunnon aikana, suositeltu tiheys istuntojen välillä on kerran viikossa, 1-1,5 tuntia, jolloin pituudeksi tulee 12 viikkoa. Suositus olisi, ettei istuntoja olisi enempää kuin kaksi kertaa viikossa eikä harvemmin kuin kahden viikon välein. (Nurminen 2012.)

Ohjelman ensimmäinen osa perustuu motivoivaan haastatteluun sekä kognitiivis-behavioraalisten kuntoutusteoriaan. Toinen osa taas RNR-teoriaan (risk, need, responsivity-

principles) ja kolmas Good Lives Model- teoriaan. Ensimmäisessä osassa keskustellaan siitä, mitä tapahtui eli puhutaan itse teosta, toisessa osassa puhutaan siitä miksi teko tapahtui ja mistä siinä oli kyse. Kolmannessa osassa keskitytään siihen mitä tarvitaan, ettei tekoa enää tapahdu eli haetaan elämälle uutta suuntaa. (Nurminen 2012.)

Uusi suunta- ohjelma sopii käytettäväksi ennen Stop-ohjelmaa tai sen jälkeen. Ohjelma sopii myös yhdyskuntaseuraamusasiakkaille sekä ehdollisesti seksuaalirikoksesta tuomituille nuorille. Uusi suunta- ohjelman osallistumiskriteereinä ovat tuomio seksuaalirikoksesta, riittävä aika (12 viikkoa), riittävä kielitaito sekä riittävät kognitiiviset kyvyt. (Nurminen 2012.)

Näin ollen Uusi suunta- ohjelma tarjoaa kuntoutusta niille seksuaalirikollisille, jotka jäävät Stop-ohjelman vaikutuspiirin ulkopuolelle. Se tarjoaa yksilökuntoutusta ryhmäkuntoutuksen sijaan sekä lyhyempää aikataulua kuntoutukselle, mikäli tuomio on lyhyempi kuin vaadittavat 8 kuukautta. Ohjelma soveltuu myös naisille sekä ulkomaalaisille, jotka ovat aikaisemmin jääneet Stop-ohjelman ulkopuolelle. Uudelle ohjelmalle on tilausta, niin vankiloiden kuin yhdyskuntaseuraamuksen taholta. (Nurminen 2012.)

4 SEKSUAALIRIKOLLISTEN KANSSA TYÖSKENTELY

Tässä kappaleessa perehdytään erinäisiin seikkoihin, jotka liittyvät seksuaalirikollisten kanssa työskentelyyn. Ensimmäisessä kappaleessa kerron niistä vaikutuksista, joita seksuaalirikollisten kanssa työskentely mahdollisesti aiheuttaa ohjaajalle. Perehdyn aiheeseen Farrenkopfin vuonna 1992 tekemän tutkimuksen pohjalta. Toisessa osassa kerron sijaistraumatisoitumisen ilmiöstä. Sijaistraumatisoitumista havaitaan yleisesti traumatisoivien aiheiden kanssa työskentelevillä ihmisillä. Uusi Suunta- ohjelma on kirjoitettu manuaalin muotoon, näin ollen koin kolmannessa osassa tarpeelliseksi perehtyä manuaalin hyötyihin ja siihen kohdistuvaan kritiikkiin. Lopuksi esittelin hyvän ohjaajan määritelmä.

4.1 Seksuaalirikollisten parissa työskentelyn vaikutukset ohjaajaan

Siitä huolimatta, että seksuaalirikolliset tarvitsevat tutkimusten mukaan terapiaa, tutkimustyötä terapian vaikutuksista ohjaajaan ei ole juurikaan tehty. Jo tehdyissä tutkimuksissa on kuitenkin löydetty, niin negatiivisia, kuin positiivisiakin vaikutuksia ohjaajiin. (Lambien & Slater 2011.)

Farrenkopfin tutkimus vuodelta 1992 on ensimmäisiä tutkimuksia ohjaajiin kohdistuneista vaikutuksista seksuaalirikollisten kuntoutuksessa. Tutkimuksen mukaan suurin osa ohjaajista raportoi enimmäkseen negatiivisista vaikutuksista. Enemmän kuin 50 prosenttia haastatelluista seksuaalirikollisten kanssa työskentelevistä ohjaajista koki muuttuneensa kyynisemmäksi ja

negatiivisemmaksi kuin aikaisemmin. Negatiivisesta vaikutuksesta emotionaalisuuteen raportoiti noin 42 prosenttia. Ammatillinen frustraatio sekä viha seksuaalirikollisia kohtaa koettiin tunkeutuvan sosiaaliseen kanssa käymiseen vapaa-ajalla. Erityisesti naiset raportoivat myös liiallisesta valppaudesta, epäilyksestä ja itsesuojelusta. (Lambien & Slater 2011.)

Farrenkopf (1992) raportoiti todisteita (erityisesti pitkäaikaisissa asiakassuhteissa) burnoutista, korkeasta stressistä sekä masennuksesta. Burnoutiin läheisesti kuuluvia oireita ovat väsymys, frustraatio, kyynisyys, uniongelmat, masentuneisuus tai masennuskauDET, alkoholin tai huumaiden käytön lisääntyminen sekä töiden tekemistä omalla ajalla. Myös toissijainen traumattinen stressi on yleistä. Nämä oireet johtivat toisinaan seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn lopettamiseen. (Lambien & Slater 2011.)

Muutamati tutkimukset kertovat myös positiivisista vaikutuksista työskentelystä seksuaalirikollisten kanssa. Farrenkopfin (1992) tutkimuksessa 17 prosenttia tutkimukseen osallistuneista raportoiti heille tapahtuneen positiivisia asioita heidän työskennellessään seksuaalirikollisten kanssa. Mainittuja positiivisia vaikutuksia ovat muun muassa lisääntynyt herkkyys, empaattisten piirteiden lisääntyminen sekä oman partnerin seksuaalisten tarpeiden parempi huomiointi. (Lambien & Slater 2011.)

Farrenkopfin (1992) tutkimuksessa negatiivisista vaikutteista huolimatta terapeutit kokivat työnsä haasteena ja etuoikeutena. Palkkiota koetaan saatavan tiimityöskentelystä, asiakkaiden positiivisesta muutoksesta sekä yhteisön käsitysten muuttumisesta. Yleensä terapeutit, jotka ovat erikoistuneet seksuaalirikollisten hoitamiseen, löytävät siitä enemmän positiivisia seikkoja kun yleislääkärit tai terapeutit. Terapeutit, jotka ovat keskittyneet juuri näiden ihmisten hoitamiseen fokuoivat tietotaitonsa paremmin. Tällöin positiiviset seikat on helpompi huomata negatiivisten keskeltä. (Lambien & Slater 2011.)

On syytä ottaa huomioon, että terapeuttien ja hoidettavien vuorovaikutus ei ole suoraviivainen ja että monenlaiset erilaiset tekijät saattavat muuttaa sitä. Sijaistraumatisoituminen on noussut suurimaksi ongelmaksi seksuaalirikollisten kanssa työskentelystä. Kuitenkaan pelkääntään negatiivisiin tutkimustuloksiin keskittyminen ei edistä positiivisia ja merkittäviä kokemuksia. Nämä tunteet kun motivoivat terapeutteja ja muita asiantuntijoita jatkamaan työsää. (Lambien & Slater 2011.)

4.2 Sijaistraumatisoituminen (Vicarious traumatization)

”Sijaistraumatisoituminen on sairaus, jossa ongelmaisten ihmisten kanssa työtä tekevä henkilö alkaa kokea samoja oireita kuin työnsä kohde. Se ei ole sama asia kuin burn out, vaan kyse on tunne-elämän häiriöstä.” (Koivunen 2009.) Sijaistraumatisoituminen liittyy olennaisesti opin-

näytetyöni aiheeseen, jossa tutkitaan muun muassa seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn vaikutuksia ohjaajaan.

Auttajat kokevat useasti pelkoa, kauhua, surua, ahdistuneisuutta sekä fyysisiä ongelmia työkennelleessään traumatisoituneiden ihmisten parissa. Myös emotionaalinen turtuminen, viha, toivottomuus sekä syyllisyys ovat tavallisia kokemuksia. Myötätuntouupumuksella tarkoitetaan oireita kuten kiihtyneisyys ja ahdistus, mielikuvat ja unet sekä emotionaalinen turtuminen, jotka syntyvät kun ollaan tekemisissä trauman kokeneiden ihmisten parissa. Sijaistraumatisoituminen ja myötätuntouupumus ovat seurauksia työskentelystä ja empaattisesta yhteydestä traumatisoituneeseen ihmiseen ja se haastaa auttajan perusturvallisuuden olemuksen. (Oittinen 2011.)

Ensimmäisiä kertaa traumatisoitumista alettiin tutkia 1970-luvulla pelastustyöntekijöiden sekä ensihoitajien työskentelyssä. Heillä huomattiin olevan samoja trauman oireita kuin niillä ihmisillä, joita he olivat työssään auttaneet. Näitä samoja oireita tavattiin myös sairaankuljetushenkilöstöllä, palomiehillä, poliiseilla sekä lääkäreillä ja hoitohenkilöstöllä. Pelastustyöntekijät sekä ensihoitajat kohtaavat kriisin suoraan, jolloin heidän mahdollista traumaansa kutsutaan ensisijaiseksi traumaksi kun taas niitä jotka työskentelevät esimerkiksi onnettomuuteen joutuneiden kanssa, kutsutaan toissijaiseksi traumaksi. Toissijaiseen traumaan (eng. secondary trauma) kuuluvat olennaisesti käsitteet myötätuntouupumus (eng. compassion fatigue), vastatransferenssi (eng. countertransference), toissijainen traumaattinen stressi, burnout sekä sijaistraumatisoituminen (eng. vicarious traumatization). (Moulden & Firestone 2007.)

Yksi tutkimuksen teemoista on seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn vaikutus ohjaajaan. Moulden & Firestone (2007) kertovat artikkelissaan terapiatyön vaikutuksista ohjaajaan sekä mahdollisesta sijaistraumatisoitumisesta. Tutkimustulosten mukaan suurin osa työntekijöistä, jotka työskentelevät seksuaalirikollisten kanssa, kokevat sijaistraumatisoitumisen oireita. Tavallisimpina oireina masennus, päihteiden käyttö, somaattiset vaivat sekä ahdistus. Artikkelin tarkoitus on kuvailla seksuaalirikollisten kanssa työskentelevien ohjaajien kokemuksia sekä löytää niitä tekijöitä, jotka kehittävät traumaattisia kokemuksia. (Moulden & Firestone 2007.)

Sijaistraumatisoituminen syntyy usein pitkissä vuorovaikutussuhteissa, jossa osapuolet eivät ole samalla viivalla, kuten esimerkiksi potilassuhteet ja asiakassuhteet. Terapeutit ja ohjaajat kärsivät siitä huomattavan usein ja se voi vaikuttaa työntekijään hyvinkin laajasti väärentäen hänen minäkuvaansa ja minäkäsitystään. Sijaistraumatisoituminen saattaa heikentää työntekijän tunteiden sietokykyä ja taitoa säilyttää sisäinen yhteys toisiin. Näin ollen sijaistraumati-

soituminen vaikuttaa yksilöiden väliseen kanssa käymiseen ja jopa sensorisen muistin toimintaan. (Traumaterapiakeskus.)

Oittisen (2011) mukaan sijaistraumatisoituminen on seurausta toistuvasta kanssakäymisestä kärsimystä kohdanneiden kanssa sekä empaattisuuden kokemista huonosti kohdeltuja kohtaan. Perusturvallisuuden tunne järkkyy kun kuullaan ihmiselle tapahtuneita pahoja ja järkyttäviä asioita. Sijaistraumatisoituminen kehittyy empaattisesta kohtaamisesta traumatisoituneiden ihmisten kanssa. Ihminen tuntee velvollisuutta auttaa huonommassa osassa olevaa ja näin ollen tuntee empatiaa häntä kohtaan. Näin ollen myös auttajalla on tarve käsitellä työssään tuntemiaan ahdistavia tilanteita tulkintamaailmansa avulla.

”Sijaistraumatisoitumisen prosessissa auttajajan sopeutuminen työn kautta kohdattuihin ihmiskohtaloihin tapahtuu ajatuksien, tulkintojen ja toimintojen muuttumisella, jotka saattavat aiheuttaa negatiivisia vääristymiä auttajajan kokemusmaailmaan ja sitä kautta hankaloittaa elämää.” (Oittinen 2011.)

Mouldenin & Firestonen (2007) mukaan pitkäaikainen työskentely seksuaalirikollisten kanssa saattaa nostaa riskiä sijaistraumatisoitumiseen. Se ei kuitenkaan tarkoita että kaikki saisivat trauman oireita. Terapeutit, jotka olivat aloittaneet vasta tai jotka olivat työskennelleet pitkään, olivat kaikista otollisimmassa tilassa saada negatiivisia oireita. Kuitenkin niiden, jotka raportoivat trauman oireista, on havaittu muuttavan käsitystä itsestään, muista sekä maailmasta. Sijaistraumatisoituminen vaikuttaa kiistatta terapian laatuun, joten ne terapeutit jotka raportoivat negatiivisista oireista yhdistävät sen työhönsä. Siitä huolimatta, tutkimukset eivät halua ottaa lopullista kantaa siihen minkälaista vaikutusta sijaistraumatisoitumisella on terapeutin työhön. Tämän ilmiön tutkimisen tarkoitus kaiken kaikkiaan on ymmärtää mikä erottaa heidät, jotka kokevat traumatisoituneen heistä jotka eivät traumatisoitumista kokee. Näin on tarkoitus identifioida riskit ja suojaavat tekijät.

4.3 Hyvä ohjaaja

Opinnäytetyössäni koin tarpeelliseksi selvittää, minkälainen olisi ideaali ohjaaja. Mitä piirteitä parhaalla mahdollisella ohjaajalla pitäisi olla sekä mitkä piirteet eivät ole toivottavia. Tässä kappaleessa perehdyn siihen, minkälaisia piirteitä hyvässä ohjaajassa usein miten esiintyy sekä minkälaisia piirteitä heissä pitäisi esiintyä. Aiheeseen perehdyn Marshallin (2005) tekemän tutkimuksen avulla.

Marshallin (2005) tutkimuksessa ohjaajan tyylin vaikutuksesta seksuaalirikolliseen haastateltiin useaa eri ohjaajaa, jotka ohjasivat samaa manuaalia. Tutkimuksessa pidettiin tärkeänä, että seksuaalirikollisia arvioi sama raati, ennen ja jälkeen tutkimuksen. Nämä kriteerit täyt-

tyivät brittiläisessä Her Majesty- vankilassa. Her Majesty- vankila käyttää hoito-ohjelmia seksuaalirikollisille 26 vankilassa Englannissa ja Walesissa ja nykyisin ohjelman käy läpi yli 1000 asiakasta joka vuosi. Tätä ohjelmaa on käytetty vuodesta 1991 lähtien ja jokainen istunto on videoitu alusta alkaen.

Tutkimuksessa saatiin selville, että terapeuttien piirteet vaikuttavat hoitoon, riippumatta siitä minkälainen käytössä oleva manuaali on. Vaikuttavimmat piirteet terapeuteissa näyttivät olevan empaattisuus, lämpö, palkitsevuus ja suoruus. Aihekirjallisuudessa usein esiintyvät piirteet tuen tarjoaminen, aitous, kunnioitus ja luottamus kulkevat käsi kädessä tutkimuksessa löydettyjen neljän piirteen kanssa. Olisi esimerkiksi hyvin vaikeaa olla lämmin ja empaattinen, muttei kuitenkaan avulias ja kunnioittava samaan aikaan. Ja mitä tulee lämpöön ja empaattisuuteen, asiakkaat tuskin havaitsisivat ohjaajassa empatiaa, jos eivät olisi pitäneet häntä myös aitona. Luottavainen terapeutti ehkä pystyy helpommin asettamaan sivuun omat ennakkoluulonsa ja näyttämään aitoa lämpöä ja empatiaa. (Marshall 2005.)

Lämpöä ja empaattisuutta on pidetty olennaisina piirteinä jo pitkään. Ei ole syytä esittää mitään vastaväitteitä sille, etteivätkö nämä kaksi piirrettä ole kiistatta tarpeellisia terapeutin työssä. Palkitsevuuden ja suoruuden piirteisiin on kuitenkin syytä kiinnittää erityishuomiota. Tutkimuksessa terapeutit, jotka osoittivat palkitsevuuden piirteitä, olivat etupäässä niitä terapeutteja, jotka tarjosivat verbaalista rohkaisua asiakkaille pienten askelten muodossa kohti heidän tavoittelemansa maalia. Olisi tärkeää, ettei terapeutti liioittelisi kannustamista ja tekisi siitä näin vain terapiaan kuuluvaa käyttäytymistä palkkioineen, kun tarkoitus olisi, että käyttäytymismallien muuttaminen keskittyisi terapian ulkopuoliseen käytökseen. (Marshall 2005.)

Suoruutta voidaan myös helposti liioitella. Terapeuttien tavoite on, että asiakkaille kehitty itselleen kattava ongelmanratkaisutaito, jonka löytämisessä terapeutti voi olla avuksi. Jos asiakkaassa on vaikeaa herättää ongelmanratkaisukykyä, terapeutin kysymykset; Oletko ajatellut...? Tai Oletko harkinnut...? vievät asiakasta oikeaan suuntaan löytämään omat ratkaisut ongelmiinsa. Liian suorien vastausten antaminen ei vie asiakasta eteenpäin hänen todellisissa ongelmissaan, vaan antaa vain hetkellistä helpotusta. Suorat määräykset toimia jollain neuvotulla tavalla, vähentävät asiakkaan vastuuntuntoa omista teoistaan. (Marshall 2005.)

Marshallin tutkimuksessa siis selvisi, että terapeutit, jotka työskentelevät seksuaalirikollisten kanssa, pystyvät lisäämään apuaan osoittamalla lämpöä ja empatiaa sekä palkitsevuutta ja suoruutta sopivissa määrin asiakasta kohtaan. Lisäksi terapeutille hyviä piirteitä käsittelevä kirjallisuus osoittaa, että viides olennainen piirre terapeuteille on joustavuus. Valitettavasti tämä piirre jäi tässä tutkimuksessa kokonaan piiloon, koska ohjelmakäsikirjat, joita tutkimukseen osallistuneissa vankiloissa käytettiin, vähensivät joustavuuden mahdollisuutta. Ohjelma-

käsikirjat päinvastoin rohkaisivat terapeutteja käyttäytymään samalla tavoin jokaista asiakasta kohtaan. Joustavuus tarkoittaa terapeutin mukautumista asiakkaan tarpeisiin ja että terapeutti on valmis mukautumaan asiakkaan tuntemuksiin terapiatilanteessa. (Marshall 2005.)

4.4 Manuaali ja struktuuri

Rikosseuraamuslaitoksessa toteutettavat ohjelmat ovat strukturoituja ja ne on kirjoitettu manuaali-muotoon. Myös opinnäytetyössäni käsiteltävä Uusi suunta- yksilöohjelma seksuaalirikollisille on kirjoitettu käsikirjan muotoon. Ideana on, että ohjelmaa käytetään samalla lailla jokaisessa paikassa, sitä liikoja muuttamatta. Näin taataan yhdenmukainen kuntoutus esimerkiksi kunnasta tai ohjaajasta riippumatta. Tässä kappaleessa esitellään sekä manuaalin hyötyjä että manuaalin mahdollisia haittoja kuntoutukselle.

4.4.1 Manuaalin hyödyt

Manuaalilla tarkoitetaan käsikirjaa tai ohjekirjaa. Sillä voidaan ohjata esimerkiksi jonkun laitteen käyttöä mutta manuaalista puhutaan myös käsikirjana yleensä. Tässä kappaleessa manuaalilla tarkoitetaan hoitokäsikirjaa, jonka tarkoituksena on luoda muutosta ohjelman läpi käyneen ihmisen elämään. Keskustelut on tarkoitus käydä läpi käsikirjan mukaisessa järjestyksessä, harkitussa kontekstissa.

Kuntoutuksen siirtyminen evidence-based psykoterapiaan, on herättänyt argumentteja manuaalin puolesta sekä vastaan. What works- teorian, RNR (Risk-Needs-Responsivity) mallien sekä psykoterapeuttisen kirjallisuuden mukaan, manuaalihoidon uskotaan olevan tehokkaampaa kuin tavallinen terapia. Manuaalihoito on myös helpommin toistettavissa ja se keskittyy tarkasti kriminogeenisiin tavoitteisiin. Kritiikki manuaalille koskee usein terapeuttista vapautta ja sen rajoittumista manuaalin myötä. (Mann 2009.)

Yleisesti psykoterapia kirjallisuudessa manuaalin käytöstä on saatu monenlaisia tuloksia mutta nykyään tutkimukset osoittavat manuaalisen lähestymistavan olevan parempi kuin perinteinen terapia. Käsikirjat ja nauhoitetut ohjelmat ovat poikkeuksetta olennainen osa vaikuttavaa vankeinhoito-ohjelmaa. Tutkimukset näyttävät tarkkaa ja vahvaa korrelaatiota manuaalin ja hoidon vaikuttavuuden välillä. Jo näiden tutkimustulosten perusteella, vankeinhoidon olisi hyväksyttävä, että manuaalihoidot ovat tulleet jäädäkseen. (Mann, 2009.)

Tutkimusten mukaan ohjelmamanuaalit parantavat hoidon eheyttä ja tarkkuutta. Kun hoitoa tehdään manuaalin avulla, on helpompaa valvoa että hoitoa tehdään aiotulla tavalla. Moncher ja Prinz (1991) ovat havainneet kolme tapaa, jotka yhdessä edistävät ohjelmien validiutta;

manuaalikäsikirjojen käyttö, ohjaajien valvonta ja koulutus sekä pysyminen kirjoitetussa ohjelmassa. (Mann 2009.)

Käsikirjat eivät kuitenkaan yksin takaa hoidon luotettavuutta. Ohjaajat voivat muuttaa käsikirjoja tai he eivät muuten vain pysy käsikirjan mukaisessa järjestyksessä ellei heitä ohjata manuaalin käytössä. Erityisesti rikollisten kanssa työskentelevät kokevat painetta muuttaa suunniteltuja istuntoja ja puhua niistä asioista, jotka sinä päivänä sattuvat asiakasta tai ohjaajaa itseään kiinnostamaan. Se ei kuitenkaan edistä hoidon vaikuttavuutta tai pitkäaikaista elämänmuutosta. Hoitokäsikirjat auttavat työntekijöitä pysymään asiassa ja auttavat hoitoa etenemään oikeassa järjestyksessä. (Mann 2009.)

Tutkimuksissa joissa ei käytetä kontrolliryhmää, vaan vertaillaan erilaisia hoitoja, hoitokäsikirjat ovat paras tapa taata, että kahta eri vaihtoehtoa voidaan luotettavasti vertailla toisiinsa. Näin ollen käsikirjat ovat välttämättömiä hoidon arvioinnille. Manuaaleja käytettäessä voidaan vertailla ohjaajia, esimerkiksi kokeneita terapeutteja ja aloittelijoita luotettavasti. Ohjelman sisällön muuttuessa ajan myötä, ohjelmamanuaalit tarjoavat katsauksen siihen mistä on lähdetty ja mihin ollaan menossa. Käsikirja mahdollistaa hoidon sisällön tarkkailua vaikka se ei välttämättä takaakaan laatua. (Mann 2009.)

Manuaalilla työskennellessä on helpompi säilyttää fokus esimerkiksi kriminogeenisissä tekijöissä. Hoitokäsikirjat pyrkivät pitämään hoidon ennalta määrättyissä tavoitteissa ja tulostavoitteissa. Tämä on erityisen tärkeää terapeutteisessa työssä, jossa keskeiset kohteet ja niiden hoitotavat eivät ole aina itsestään selviä. Monissa hoitomanuaaleissa keskitytään hoitamaan jo tiedossa olevia kriminogeenisiä tekijöitä, esimerkiksi seksuaalirikollisten kanssa sosiaalisia taitoja ja seksuaalituntemusta. Käsikirjoilla pystytään takaamaan, että hoito on kohdistettu asioihin, joilla on merkitystä esimerkiksi rikoksen uusimisen kannalta. Käyttämällä manuaalia voidaan myös taata, että annettava hoito on ajan tasalla sekä hoidoissa käytetty kirjallisuus on tätä päivää. Ilman päivitettyä manuaalia terapeutit saattavat tottua tiettyihin toimintatapoihin, jotka eivät edusta alan uusimpia näkemyksiä. (Mann 2009.)

4.4.2 Kritiikkiä manuaalista

Manuaalin käyttö kuntoutusohjelmien toteutuksissa on saanut myös kritiikkiä. Keskeisin kritiikki liittyy hoidon yksilöimiseen sekä terapeutin ammattitaidon kyseenalaistamiseen. Suurimmaksi kritiikiksi on esitetty väitettä, että manuaalikäsikirjat eivät ota huomioon hoidon yksilöllisyyttä. Erilaiset rikolliset tarvitsevat erilaisia hoitokeinoja ja heillä on erilaiset kriminogeeniset tarpeet. Manuaaliohjelmat tasapäistävät hoitoa ja olettavat, että samat hoidot auttavat kaikkia samalla tavalla ja että kaikki rikolliset tähtäävät samoihin tuloksiin. Joissain tapauksissa rikollinen ei tarvitse niin kattavaa terapiaa kun ohjelma tuottaa, näin ollen joskus

tulokset voivat olla jopa päinvastaiset kun toivotaan. Manuaalin puolestapuhujat ovat esittäneet, että ohjelmasta voidaan myös käyttää vain ne osat, mitkä katsotaan olevan tarpeellisia hoitotavoitteiden kannalta ja räätälöidä hoidettavalle omannäköinen ja hänen tarpeitaan palveleva ohjelma. (Mann 2009.)

Toinen kritiikkiä nostattava seikka on, että hoitokäsikirjat eivät takaa hoidon laatua. Tämä olisi varteenotettava kritiikki, mikäli olisi olemassa muita tapoja varmistaa hoidon ehdoton laatu. Näin ei kuitenkaan ole. Huonolaatuista hoitoa saattaa esiintyä strukturoiduissa ja ei-strukturoiduissa kuntoutusohjelmissa, takeita tehokkuudelle on vaikea antaa. Kuitenkin manuaali lisää todennäköisyyttä siihen, että terapeutti hoitaa potilastaan niillä periaatteilla, jotka on todistetusti perusteltu auttavan potilasta parhaaseen lopputulokseen. (Mann 2009.)

Manuaalin sanotaan myös rajoittavan terapeutin omaa yksilöllisyyttä tehdä työtään. Tällä viitataan terapeutin omaan kokemukseen ja taitoon vastata kyseisen potilaan tarpeisiin. Yksilöllisen terapian kannattajat puhuvat kokeneiden terapeuttien oman hoitoa koskevan päätätävällän puolesta. Hollin (2009) kertoo artikkelissaan, että perinteisessä psykoterapeuttisessa lähestymistavassa on paljon etuja kuten että se vahvistaa omaa vastuuta hoidosta ja on paljon päivitetystä hoitoa kun manuaalit. Hoitojen laadun takaaminen on kuitenkin vaikeaa, olisi oltava keinoja valvoa hoitomenetelmiä. Tämän argumentin epäkohta piilee siinä, että se olettaa terapeutin vapauden parantavan hoidon laatua. Itse asiassa terapeutit ovat melko taipuvaisia henkilökohtaisiin ennakkokäsityksiin potilaista sekä omista terapeuttisista kyvyistään. Tämä tarkoittaa sitä, että jos terapiaa tehdään omilla vaistoilla, väärän hoidon antaminen on vähintään yhtä todennäköistä kuin hoidossa, jossa on käytetty manuaalia. (Mann 2009.)

Jotkut tutkimustulokset tukevat väitettä, että manuaalia käytettäessä terapeutit kadottavat herkkyuden potilaan tuntemuksiin. Koetaan, että terapeuttiset taidot niin sanotusti huononivat käytettäessä manuaalia. Manuaalin käyttäminen saattaa johtaa mekaaniseen hoidon soveltamiseen ja kadottaa empaattisen ja kannustavan hoito-otteen. Kuitenkaan nämä havainnot eivät aukottomasti todista, että manuaalia käytettäessä hoidot olisivat väistämättä tunteettomia. Terapeutit, joilla on taipumusta jäykkyyteen ja epäempaattisuuteen toimisivat siihen tapaan myös ilman manuaalia. Hyvän koulutuksen ja valvonnan kanssa tämä voidaan välttää niin manuaalisessa hoidossa kuin perinteisessä terapiassakin. (Mann 2009.)

Kaiken kaikkiaan molempien tahojen kannattajat ovat pohjimmiltaan sitä mieltä, että seksuaalirikollisuuden vähentämiseen ei auta pelkkä rankaiseminen, vaan siihen tarvitaan myös kuntoutusta. Kynnyskysymyksenä on, kumpaa kuntoutustapaa kannattaa. Marshall, perinteisen psykoterapian kannattajana, kuvaa manuaalia kuntoutusta rajoittavana tekijänä. Hän ei kuitenkaan kiellä hyvän käsikirjan suuntaa antavaa apua. Mann, vannoutunut manuaalin kannat-

taja, sanoo hyvän manuaalin oikeissa käsissä hyvällä ammattitaidolla olevan vaikuttavin vaihtoehto. (Hollin 2009.)

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia Uusi suunta- yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille ohjelman pilotointiin osallistuneiden ohjaajien ennako-odotuksia ohjelmasta, työskentelyä seksuaalirikollisten kanssa, siihen liittyviä haasteita sekä ohjelman arviointia. Lisäksi tarkoituksena oli saada selville ohjaajien ajatuksia työskentelystä erilaisten seksuaalirikollisten kanssa sekä työskentelyn ohjaajiin vaikuttaneista seikoista.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset:

1. Ohjaajien odotukset ohjelmaan liittyen

- Minkälaisia odotuksia ja ajatuksia ohjaajille syntyi Uusi suunta- yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille ohjelmasta?

2. Työskentely seksuaalirikollisen kanssa

- Mikä seksuaalirikollisuudessa kiinnostaa?
- Minkälaisia vaikutuksia ohjaajalle on työskentelystä seksuaalirikollisten kanssa?
- Mitkä ovat työn suurimmat haasteet?
- Millainen on hyvä ohjaaja?

3. Ohjelman arviointi

- Mitkä ovat manuaalin haitat ja hyödyt?
- Sopiiko ohjelma kaikille seksuaalirikollisille?

Osaltaan tavoitteena on tutkia työskentelyä nimenomaan Uusi suunta- ohjelman parissa. Toisaalta opinnäytetyössä kuvataan myös työskentelyä yleisesti kyseisen asiakasryhmän kanssa, sen haasteita ja kiinnostavuutta. Opinnäytetyön yksi osa on myös arvioida manuaalin toimivuutta seksuaalirikollisten kuntoutuksessa sekä sen heijastumista haastateltavien omaan työhön.

6 MENETELMÄT JA TOTEUTUS

Tässä kappaleessa esittelen työssä käyttämäni tutkimusmenetelmät sekä aineiston keruun kulun. Työssä on käytetty kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää, koska se sopi paremmin opinnäytetyöni aiheen tutkimiseen kuin kvantitatiivinen. En pyrkinyt opinnäytetyössäni tilastollisiin tuloksiin vaan enemmänkin merkityksien etsimiseen. Opinnäytetyössäni tutkittavat asiat tulivat paremmin ilmi laadullisessa tutkimuksessa. Aineisto kerättiin teema-haastatteluilla ja käsiteltiin ainutlaatuisena aineistona. Kappaleessa kerron myös yksityiskoh- taisesti miten haastattelut etenivät.

6.1 Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tut- kimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen ja siinä pyritään kuvaamaan kohdetta mahdolli- simman kokonaisvaltaisesti. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2001: 161.) Laadullinen tutkimus ei pyri tilastollisiin yleistyksiin, vaan siinä pyritään kuvaamaan ja ymmärtämään jotain ilmiötä tai tapahtumaa sekä antamaan teoreettista tulkintaa tapahtumalle. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 87)

Tutkimukseen osallistuva kohdejoukko ei ole satunnaisotanta vaan tutkimukseen osallistujat on tarkkaan valittu. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt jotka valitaan tut- kimukseen, tietävät ilmiöstä tai asiasta mahdollisimman paljon, jolloin heitä ei voi kerätä satunnaisotannalla. Tutkimusraportissa on käytävä ilmi miten aineisto on valittu ja miten se täyttää tutkimuksen kriteerit. Aineisto on kerätty harkinnanvaraisella otannalla tietyistä ihmi- sistä, jotka tässä tapauksessa olivat osana Uusi suunta yksilö ohjelma seksuaalirikoksista tuo- mituille ohjelman pilotointia. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 88.) Tutkimussuunnitelma muotoutuu olosuhteiden mukaisesti tutkimuksen edetessä. Tutkimuksessa nousseita asioita käsitellään ainutlaatuisina ja yleistysten tekemistä pyritään välttämään. (Hirsijärvi ym. 2010: 164.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen tyypillisiä piirteitä ovat tutkimuksen aineiston kokoaminen todelli- sista tilanteista. Sen kokoamisessa suositaan tapoja, joissa tutkittavien ääni pääsee esille ku- ten teemahaastattelu, osallistuva havainnointi ja ryhmähaastattelu. Aineisto voi syntyä myös tutkijasta riippumatta kuten päiväkirjat, omanelämäkerrat ja kirjeet. Laadullisessa tutki- muksessa pyritään keskittymään usein pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman tarkasti. Aineiston tieteellisyyden määrite ei näin ollen ole sen määrä vaan laatu. (Eskola & Suoranta 2003: 15, 18.) Tutkijan pyrkimyksenä on paljastaa tutkittavas- ta asiasta odottamattomia seikkoja ja asioita. Tämän vuoksi tutkimusta ei johda se mikään ennalta päätetty hypoteesi vaan aineistosta nousevat mielenkiintoiset seikat. (Hirsijärvi ym. 2010: 164.)

6.2 Teemahaastattelu

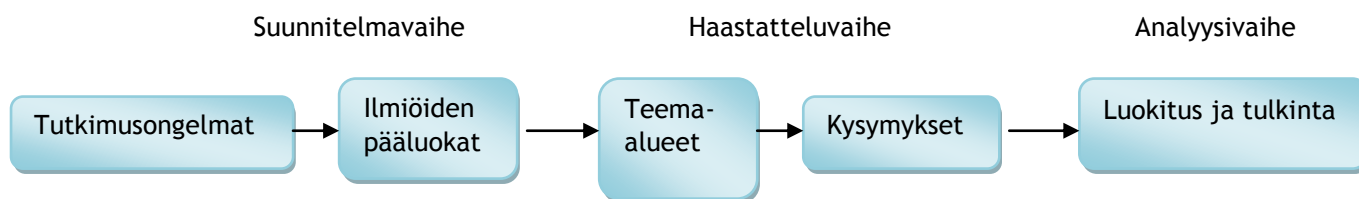
Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelumenetelmää, jota kutsutaan teemahaastatteluksi. Puolistrukturoitu haastattelumenetelmä tarkoittaa sitä, että kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat mutta haastattelija voi vaihdella kysymysten järjestystä sekä kysymysten sanamuotoa haluamallaan tavalla. Teemahaastattelun ominaispiirteitä ovat, että haastateltavat ovat kokeneet jonkin tietyn ja saman tilanteen sekä, että tutkimuksen tekijä on selvittänyt tutkittavan asian oletettavasti tärkeitä osia, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuuksia. Näiden kahden selvityksen jälkeen haastattelija tekee haastattelurungon. (Hirsijärvi & Hurme 2001: 47.)

Teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Teemahaastattelusta puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle ominainen kysymysten tarkka muotoilu ja järjestys mutta teemat ovat kaikille kuitenkin samat. Muissa puolistrukturoiduissa haastatteluissa kysymykset ja kysymysten muodon ja järjestyksen täytyy olla kaikille samat. (Hirsijärvi & Hurme 2001: 48.)

Teemahaastattelu on vaativa haastattelun muoto ja suurimmat vaarat siinä lienevät haastattelun kasassa pitämisessä. On pidettävä kiinni siitä, mitä haastattelu käsittelee, eikä haastateltavaa saa päästää puhumaan aiheen ulkopuolelta. Teemahaastattelussa on erittäin tärkeää, että haastattelun rakenne pysyy haastattelijan hallinnassa. Muuten silloin syntyvän aineiston eri haastattelut eivät ole riittävässä määrin samanlaisia ja vertailukelpoisia teemarakenteensa puolesta. (Tilastokeskus.)

Toisin kuin normaalissa lomakehaastattelussa ja -kyselyssä teemahaastattelussa pyritään yleensä tulosten yleistämiseen johonkin perusjoukkoon nähden. Teemahaastattelussa haastateltavien valintaan on kiinnitettävä erityistä huomiota ja tutkimussuunnitelmassa on erikseen perusteltava ja kuvattava ne periaatteet, joiden mukaan haastateltavat on valittu. (Tilastokeskus.)

Teemahaastatteluun kuuluvat olennaisesti suunnitteluvaihe, haastatteluvaihe ja analyysivaihe. Teemahaastattelun suunnitelmavaiheen tärkeimpiä asioita on haastatteluteemojen suunnittelu. Vaikka teemahaastattelu rakentuu teemojen mukaan, on syytä kuitenkin harkita onko kaikista tutkimukseen sisältyvistä ilmiöistä haastattelutilanteessa välttämätöntä keskustella. Teema-alueiden tulisi olla niin väljiä, että se monimuotoisuus, joka tutkittavaan ilmiöön liittyy, tulisi mahdollisimman hyvin esille. (Hirsijärvi & Hurme 2001:66.)

Taulukko 3: Haastattelun eteneminen
(Hirsijärvi & Hurme 2001: 67.)

6.3 Haastatteluiden kulku

Haastatteluotokseni kattoi yhteensä viisi Uusi suunta- yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille pilotointiin osallistunutta rikosseuraamusalan työntekijää. Osallistumiskriteerinä oli ohjelman koulutuksen läpi käyminen ja ohjelmaan perehtyneisyys. Haastateltavat olivat eri vaiheissa ohjelman käytössä. Osa heistä oli ehtinyt jo ohjata ohjelman läpi kerran, suurin osa oli juuri käymässä läpi ohjelmaa ja osa ei ollut vielä lainkaan päässyt käsiksi ohjelman läpiviennin. Koska kyse oli ohjelman pilotoinnista ja tarkoituksena oli kerätä tietoa ennakkokäsityksistä ja työskentelystä seksuaalirikollisten kanssa, ei sillä mielestäni ollut tutkinnallista merkitystä missä vaiheessa ohjaajat olivat ohjelman läpiviennin kanssa.

Mielestäni viisi haastateltavaa oli sopiva otos tutkimuksen tarpeisiin, koska pilotointiin itsessään osallistui noin 25 henkilöä. Otoksen pienuus on perusteltua, mikäli otos on valittu tarkasti ja tietystä ihmisryhmästä. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina, koska ryhmähaastattelu ei tuntunut järkevältä vaihtoehdolta haastateltavien määrään nähden.

Haasteellisena pidin teemahaastattelun rakenteen säilyttämistä, koska oletin haastateltavieni tuottavan puhetta melko paljon. Pidin tässä tapauksessa parhaimpana vaihtoehtona käyttää puolistrukturoitua teemahaastattelua haastattelun koossa pitämisen apuna. Haastattelun tarikan rungon koin auttavan turhan rönsyilyn hallintaa ja tällä tavoin sain kysytyä haastateltavilta niitä asioita, joita olin tullut kysymään. Jaoin haastattelun kolmeen eri teemaan joka koosti haastattelurungon.

Ensimmäinen teema liittyi haastateltavien odotuksiin ohjelmasta (haastattelurunko liite 1). Tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia odotuksia ja kysymyksiä ohjaajilla oli herännyt ohjelman suhteen sekä minkälaisia tuloksia he odottavat ohjelmalta. Toisen teeman ensimmäisessä osassa selvitettiin haastateltavan omaa motivaatiota työhön, tarkoituksena selvittää mikä seksuaalirikollisuudessa kiinnostaa ja mikä saa jatkamaan työtä, negatiivisista vaikutteista huolimatta. Toisen teeman toisessa osassa selvitin seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn haasteita. Mitkä olivat ohjaajien suurimmat haasteet työssä ja mitkä asiat tuntuivat heistä kuormittavilta? Kolmannessa teemassa halusin antaa mahdollisuuden arvioida ohjelmaa. Mitä

mieltä he olivat strukturoinnista? Kokivatko he manuaalin helpottaneen työn kuormittavuutta? Oliko haastateltava tyytyväinen ohjelmaan ja oliko hänellä parannus ehdotuksia? Kolmannessa teemassa tiedustelin myös, oliko erilaisten seksuaalirikollisten kanssa työskentelyssä eroja ja sopiiko ohjelma kaikenlaisille seksuaalirikollisille.

Sain mahdollisten haastateltavien listan ohjaajaltani ja pyysin haastateltavia osallistumaan opinnäytetyöhöni sähköpostitse. Sähköpostissa kerroin, että teen opinnäytetyötä Uusi suunta yksilöohjelma seksuaalirikoksista tuomituille ohjelmaan liittyen ja tarkoituksena on haastatella pilotointiin osallistuneita ohjaajia. Tarkoituksena oli saada mukaan ihmisiä mahdollisimman monesta eri rikosseuraamusalan instituutiosta, jotta opinnäytetyön tuloksista saataisiin mahdollisimman kattavia. En kokenut tarpeelliseksi esitellä sähköpostiviestissä haastattelun teemoja tai kysymyksiä, koska mielestäni haastateltaville riitti tiedoksi, että kysymykset tulevat liittymään Uusi suunta yksilöohjelma seksuaalirikollisille ohjelmaan ja seksuaalirikollisiin yleensä. Lisäksi kysymysten ennalta pohtiminen olisi voinut muuttaa vastauksia enemmän sosiaalisesti suotaviksi.

Haastattelut tehtiin joulukuussa 2012. Parhaaksi haastattelupaikaksi soveltui haastateltavan työpaikka, koska tilan piti olla rauhallinen haastatteluiden nauhoittamisen vuoksi. Kaikille haastatteluille on yhteistä se, että niillä on tietyt puitteet (Hirsijärvi & Hurme 2001: 89). Haastattelupaikan toivotaan olevan mahdollisimman neutraali ja haastateltavalle itselleen sopiva (Eskola & Suoranta 2003: 91). Haastateltavien anonymiteetin suojaamiseksi en eritellyt haastateltavien työpaikkoja, ikää tai sukupuolta työssäni sen tarkemmin, koska otos oli suhteellisen pieni. Jokaiseen haastatteluun olin varannut aikaa 1-1,5 tuntia.

Päätin käyttää haastattelujen tallentamiseen nauhuria, jonka pystyi asettamaan pöydälle itseni ja haastateltavan väliin. Nauhurin käyttö tuntui kaikista luonnollisimmalta tavalta haastatella, koska kynän ja paperin käyttö haastattelu tilanteissa vie huomiota pois haastattelijan ja haastateltavan vuorovaikutuksesta. Nauhurin avulla saadaan tallennettua haastatteluun sisältyneitä vivahteita kuten äänenkäyttöä ja taukoja. (Hirsijärvi & Hurme 2001: 75, 92-93.) Kerroin saatesähköpostissa, että aion nauhoittaa keskustelut sekä litteroida ne. Suostumalla haastatteluun, haastateltava suostui myös siihen, että haastattelut nauhoitetaan. Haastatteluiden nauhoittamiseen suhtauduttiin positiivisesti haastateltavien taholta.

Jokainen haastattelu oli omanlaisensa. Jotkut haastateltavista tuottivat hyvinkin paljon puhetta pelkästään kysymällä ennalta mietityt kysymykset, näin lisäkysymyksiä ei tarvinnut juurikaan esittää. Haastattelu on kuitenkin ennen kaikkea vuorovaikutustilanne, jossa haastattelijä kerää tutkimukselle arvokasta tietoa. Haastattelijan tehtävä haastattelussa on helpottaa informaation kulkua ja toisaalta motivoida haastateltavaa. Näiden tavoitteiden toteuttamiseksi haastattelijan on otettava huomioon haastateltavien erityislaatu. Tämä vaatii haastatte-

lijalta joustavuutta kielellisten ja ei-kielellisten keinojen käytössä ja tilanteiden hallinnassa. (Hirsijärvi & Hurme 2001: 102.)

Haastattelu kysymykset luotiin vastaamaan teemoja. Hirsijärven & Hurmeen (2001) mukaan kysymyksillä voi olla kaksi tehtävää. Temaattiset kysymykset ohjaavat haastattelun pääaiheeseen ja tutkimuksen teoreettisiin lähteisiin. Dynaamisuutta tavoitellessa kysymysten tulisi edistää myönteistä vuorovaikutusta, pitää yllä keskustelua ja luoda positiivista ilmapiiriä. Kysymysten tulisi olla lyhyitä ja helposti ymmärrettäviä, jotta haastateltava ymmärtäisi ne ensimmäisellä kerralla. Teemahaastattelussa periaatteena on, että kaikki kysymykset ovat avoimia kysymyksiä, jolloin vastauksesta saadaan laajempi.

Haastattelut sisälsivät ne asiat mitä olin tullut kysymäänkin, rönsyilyä ei esiintynyt niin paljon mitä olin alussa ajatellut. Usein riitti hyvin, että esitin kysymyksen ja sain siihen kattavan vastauksen, jossa jo sivuttiin seuraavankin kysymyksen aihetta. Kysymykseni olivat avoimia kysymyksiä ja näin ollen ongelmaksi eivät muodostuneet liian suppeat vastaukset. Joitakin haastateltavia tarkensin lisäkysymyksillä, mikäli koin sen tarpeelliseksi. Jotkut haastateltavista olivat tehneet paljon töitä seksuaalirikollisten kanssa ja jotkut heistä vasta aloittelivat. Asetelma oli mielestäni hyvä, koska näin vastauksia tuli molemmista näkökannoista ja tutkimuksen kannalta on tärkeää saada tietoa mahdollisimman moniulotteisesti.

Haastattelurunko (liite 1) osoittautui toimivaksi ja kysymykset hyväksi ja sain niistä kiitosta haastateltavilta. Teemassa 1 kysyin haastateltavien odotuksia ohjelmasta. Haastateltavat eivät ehkä heti ensimmäiseksi osanneet odottaa näin kokonaisvaltaisia kysymyksiä, joten ne herättivät hieman hämmennystä. Mielestäni tämä toimi hyvänä herättely keinona heti haastattelun alkuun. Teema 2 ensimmäinen osa toimi sellaisenaan, eikä toistoa tai muita ongelmia esiintynyt. Teeman 2 toisessa osassa huomasin hieman toistoa. Ensin kysytään kuormittavuutta ja sen jälkeen heti perään haasteita, jolloin haastateltava oli juuri vastannut molempiin kysymyksiin. Joissain tapauksissa näin ollen hyppäsin jommankumman yli. Teemassa 3 oli eniten kysymyksiä ja huomasin siinä myös jonkin verran toistoa vastausten suhteen. Kysyttäessä strukturoinnin hyödyistä ja haitoista sivutaan kysymystä helpottaako struktuuri työntekoa melko läheisesti. Muuten teema 3 oli hyvin rakennettu. En kuitenkaan varsinaisesti lähtenyt muuttamaan kysymyksiä koska halusin haastatteluiden pysyvän mahdollisimman identtisinä.

7 AINEISTON ANALYYSI

”Aineiston analyysissä eritellään ja luokitellaan, synteessissä pyritään luomaan kokonaiskuvaa ja esittämään tutkittava ilmiö uudessa perspektiivissä.” (Hirsijärvi & Hurme 2001: 143.) Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko on tutkimuksen ydinasia. Analyysi on vaihe johon tähdätään heti tutkimuksen alussa. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää minkälai-

sia vastauksia hän saa tutkimusongelmiinsa. (Hirsijärvi ym. 2009: 221.) Laadullisen aineiston analyysin tarkoituksena on informaatioarvon lisääminen, hajanaisesta aineistosta pyritään luomaan selkeää ja yhtenäistä informaatiota. (Hurme & Sarajärvi 2006: 110.)

Olen käyttänyt opinnäytetyössäni sisällönanalyysimenetelmää, joka sopii parhaiten laadullisiin tutkimuksiin. Käytin opinnäytetyössäni sisällönanalyysia teoriaohjaavasti, koska koin sen sopivan parhaiten haastatteluaineistoni analysointiin. Aineistolähtöisessä analyysissä teoreettiset käsitteet luodaan aineistosta, kun taas teoriaohjaavassa käsitteet tuodaan esiin valmiina tavallaan jo tiedettyinä asioina. Pohdin tarkkaan käytäntö työssäni sisällönanalyysiä aineistolähtöisesti vai teorialähtöisesti. Tulin siihen tulokseen, että työssäni ei ollut mielekästä käyttää teorialähtöistä analyysitapaa, koska aineistoa ei voinut käsitellä jo tiedettyjen teorioiden pohjalta, koska teoriapohja ei ollut työssäni tarpeeksi tarkka. Suomessa ei ole tehty vastaavanlaista tutkimusta aikaisemmin, joten en halunnut olettaa ulkomaisten tutkimusten pätevän täysin, vaan halusin nähdä, mitä aineistosta nousisi. Minulla oli teoriaolettamuksia ja ennakkokäsityksiä jo ennestään mutta halusin myös antaa aineiston uudelle tiedolle mahdollisuuden. Kuitenkaan mielekkäältä ei tuntunut analysoida aineistoa myöskään täysin aineistolähtöisesti, koska teemat olivat nousseet keräämästäni teoriasta eivätkä aineistosta. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 110, 116.)

Teoriaohjaavassa analyysissä lähdetään liikkeelle samalla lailla kuin aineistolähtöisessä analyysissä. Teoriaohjaavassa analyysissä analysointi etenee myös aineiston ehdoilla, kuten aineistolähtöisessä analyysissä. Ero aineistolähtöiseen analyysiin tulee abstrahoinnissa siinä, miten empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Aineistolähtöisessä kaikki luokittelu nousee aineistosta, teoriaohjaavassa luokittelu tapahtuu teorian kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 116.)

1. Haastatteluiden kuunteleminen ja litteroiminen sekä sisältöön perehtyminen

- Haastattelut kuunneltiin ja kirjoitettiin auki

2. Alkuperäisilmausten etsiminen ja alleviivaus

- Tutkimuksen kannalta olennaisien alkuperäisilmaisut etsittiin ja alleviivattiin teemojen mukaan

3. Alkuperäisilmausujen luokittelu ja pelkistäminen

(reduointi)

- Alkuperäisilmausujen luokitteluhaastatteluteemojen alle
- Alkuperäisilmausujen muuttaminen pelkistetyiksi

4. Pelkistettyjen ilmauksien yhdistäminen ja alaluokkien muodostaminen

(klusterointi)

- Teemaa 1: 11 alaluokkaa
- Teemaa 2.1: 13 alaluokkaa
- Teemaa 2.2: 13 alaluokkaa
- Teemaa 3: 19 alaluokkaa

5. Alaluokkien yhdistäminen yläluokiksi

(abstrahointi)

- Alaluokat yhdistettiin yläluokiksi teorian pohjalta

Taulukko 4: Sisällönanalyysin eteneminen vaiheittain
(Tuomi & Sarajärvi 2006: 111)

Haastatteluiden jälkeen litteroin aineiston ja tulokseksi tuli 34 sivua. Luin haastattelut läpi moneen kertaan ennen kuin määrittelin analyysiyksikön, jonka päätin olevan ajatuskokonai-

suus. Ajatuskokonaisuus tarkoittaa yhtä tai useampaa lausetta. Litteroinnin jälkeen pelkistin aineiston eli redusoin sen. Redusointi tarkoittaa epäoleellisen aineiston jättämistä tutkimuksesta pois. Epäoleellista aineistossa oli esimerkiksi esittelyt alussa ja muu alkupuhe ennen varsinaisen haastattelun alkua. Poimin aineistosta oleelliset seikat yliviivaamalla ne erivärisin kynin, riippuen siitä mihin teemaan poimittu lause kuului. Oleellisilla seikoilla tarkoitan tutkimuksen kannalta merkityksellisiä ja aihepiiriin sopivia ajatuskokonaisuuksia. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 109, 110.)

Aineistoa analysoidessa on hyvä ottaa huomioon haastattelutapa. Strukturoituhaastattelu ja usein myös teemahaastattelu johtavat luokittelevaan sisällönanalyysiin. Luokitusrunгон lähtökohdaksi voidaan tässä tapauksessa ottaa teemahaastattelun aiheet tai vahvasti strukturoidun haastattelun kysymykset, tutkijan esioletukset ja mielipiteet, aikaisemmin tehdyt tutkimukset ja niiden tulokset, viitekehyksessä olevat lähtökohdat ja yhteydet, aikaisempi teoria asiasta tai näiden yhdistelmät. Tutkija ei lähde liikkeelle tyhjästä vaan hän tulkitsee aineistoa aina jostain lähtökohdasta. Luokittelu tapahtuu aineiston ehdoilla eikä sitä ole tarkoitus laittaa muottiin, johon se ei sovi. (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2007.)

Aineistosta oli tarkoitus löytää vastauksia esittämiini kysymyksiin ja luokitella niitä alkuperäisten teemojen mukaisesti. Koska käytin teemahaastattelua aineiston keräämisessä, aineiston luokittelu teemojen mukaan tuntui luontevalta. Kirjoitin alkuperäisilmaisut paperille ja leikkasin ne erilleen toisistaan. Luokittelin aineiston vastausten mukaan kunkin teema alle. Tämän jälkeen pelkistin aineiston tiivistämällä haastateltavien lauseet pelkistetyiksi ilmaisuiksi.

Taulukossa 4 ja 5 nähdään esimerkki alkuperäisilmaisujen muuttamisesta pelkistetyiksi ilmaisuiksi. Halusin lauseiden olevan hyvin pelkistettyjä alkuun, että niistä olisi helpompi lähteä tekemään alaluokkia. Osan alkuperäisilmaukset niputin samaan pelkistettyyn ilmaisuun mikäli koin lauseen tarkoittavan pohjimmiltaan samaa.

Odotukset uudesta ohjelmasta

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetty ilmaus
”Voidaan käyttää uutena työvälineenä, ennen Stop-ohjelmaa joillekin ja voidaanko käyttää Stop-ohjelman jälkeen niille, joille uusimisriski jää korkeaksi.”	Uuden työvälineen käyttö toisen rinnalla

"Ehkä se odotus on siinä, että se tois meille kaikille, jotka työskennellään vankilasta vapautuvien, vankilasta vapautuneiden tai siellä olevien kanssa sitä varmuutta työskennellä seksuaalirikollisten kanssa."	Lisää varmuutta työskennellä
"Josko tuollainen strukturoitu ohjelma tois sitä uskallusta meille ottaa se askel eteenpäin ja uskallusta kysyä niistä kipeistäkin asioista"	Helpottaa asioista puhumista
"Hirveen kova tarve on ollut ainaki mun kohdalla seksuaalirikollisuuden syyllistyneiden kohdalla, tämmöisestä materiaalista et aikasemmin tuntunu että tää on vähä tämmönen rikosalue mistä on vaikea extempore keksii mitään."	
"... nii se on mun mielestä hyvä ja se on työntekijää säästävä ja sit se jotenki antaa suoremman luvan kysyä semmosia asioita, mitä ehkä muuten olis vaikeaa kysyä."	
"Mä odotan sitä, että pääsee asiaan nopeasti."	Asiaan pääsyyn nopeutuminen
"...se on pitkä ja usein nää valvonnatki on pitkiä nii tosi kovat odotukset."	Sisältöä istuntoihin

Taulukko 5: Esimerkki alkuperäisilmaisujen pelkistämisestä

Kuormittavat asiat ja haasteet

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetty ilmaus
"...pitää pystyä löytämään juuri se työskentelytapa mikä juuri tämän kaverin kanssa toimii."	Yksilöiminen
"Kiire. Yksinkertaisesti kiire. Se että ei ole aikaa huolella paneutua, eikä ole toipumisai- kaa."	Ei ole aikaa paneutua tapaamisiin
"...pitää opiskella tämä manuaali, että se rakenne on syöpynyt sinne päähän... että kyllä siinä aika joutuu aika pitkään opiskelemaan että saa sen evästettyä sillä lailla luontevasti."	
"Semmosen ajan ja energian hankkimisen et pystyis keskittyä näihin istuntoihin... täytyisin olla keskittymisrauha ja olla hyvissä voimissa että sen voisi tehdä."	
"Haaste on että pitää olla hyvässä työkunnossa."	Haaste pitää itsenä työkunnossa

”Yksinäisyys työyhteisössä, yksin tekeminen.”	Yksin tekeminen
”Just se rikos, et vaikuttaa ihan sympaattiselta ja kivalta mutta siihen tulee se ristiriita ku tietää mitä se on tehny.”	Ristiriita teon ja ihmisen välillä
”Jatkuva kieltäminen on kuormittavaa.”	Työskentely yksittäisen asiakkaan kanssa
”Se vähän kuormitti kun oli takertuva ihminen, että kun oli kaikki perhe ja ystävät hylänny sen rikoksen takia nii sillä ei ollu ketää muuta kuin minä.”	
”Kuormittavaa on asiakassuhteen ja vuorovai- kutuksen erilaisuus. Yleensä piirtyy hyvin vah- va jako työntekijään ja vankiin. Seksuaalirikol- listen taustasta vastaa monesti hyvin paljon omaa. Mutta siitä johtuu heidän tapansa olla läsnä työntekijän kanssa on erinainen.”	
”Se mitä ei oo nii muissa rikoksissa et ajatte- lee iha erillä lailla sitä uhria.”	Uhri empatia

Taulukko 6: Esimerkki alkuperäisilmaisujen pelkistämisestä

Aineiston klusteroinnissa eli ryhmittelyssä aineistosta koodatut alkuperäisilmaukset ja pelkistetyt ilmaukset käydään läpi tarkasti ja etsitään niistä samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia, joista voidaan muodostaa alaluokkia. Samankaltaiset käsitteet ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi jonka jälkeen se nimetään yhdistävällä tekijällä. Näin aineisto tiivistyy. (Hurme & Sarajärvi 2006: 113.) Listasin samaan taulukkoon alkuperäisilmaisut, pelkistetyt ilmaisut ja alaluokat, jonka jälkeen yhdistin pelkistetyt ilmaisut alaluokiksi. Tämän jälkeen laskin, että alaluokkia muodostui yhteensä 56.

Luokittelu tähtää ilmiön kattavaan kuvaukseen. Analyysin taustalla on jokin teoria ja luokittelulla rakennetaan yhteyttä tulevaan teoreettiseen ajatteluun. Tavoitteena on enemmän kuin sisällön kuvaus, tulosten liitetään ilmiön määrittelyyn tai sen taustalla oleviin henkilöihin tai kulttuuriin, taloudellisiin, sosiaalisiin seikkoihin. (Virtuaaliammattikorkeakoulu 2007.)

Klusterointia seuraa abstrahointi, jonka katsotaan olevan osa aineiston ryhmittelyä. Abstrahoinnissa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja näiden tietojen perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnin pyrkimyksenä on edetä alkuperäismateriaalin kielellisistä ilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja johtopäätöksiin. Käsitteellistämistä jatketaan niin kauan kun se on aineiston kannalta olennaista. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 112-115.) Tässä kohtaa teoriaohjaava analyysi eroaa aineistolähtöisestä analyysistä. Teoriaohjaavassa analyysissä abstrahointi, eli tässä tapauksessa yläluokkien luominen, tehtiin teoriaa silmällä pitäen. Yläkäsitteet eivät nousseet pelkästään aineistosta, vaan niitä luotiin myös ole-

massa olevan teorian kautta, jo tiedetyistä asioista. Abstrahointi osuudessa tiivistin kehittämiä alaluokat yläluokiksi, koska koin 56 alaluokan tarvitsevan tiivistämistä.

8 TULOKSET

Tutkimustulokset esitellään haastatteluteemojen mukaisesti. Teemat ja niiden kysymykset, luotiin teoreettisen viitekehyksen pohjalta. Koska aineisto kerättiin teemahaastattelulla, tulosten esittelyrunoksi tuntui mielekkäältä valita teemahaastattelun aiheet. Havainnollistamiseksi olen laittanut mukaan taulukot, jotka kuvaavat klusterisointia sekä abstrahointia. Lisäksi olen käyttänyt suoria lainauksia haastatteluista haastateltavien oman äänen mukaan saamiseksi. Taulukoista olen jättänyt tyhjiksi ne osat, jotka eivät suojaa haastateltavien anonymiteettiä. Myös suoralainaukset on muutettu niin, että niistä ei voi tunnistaa haastateltavaa.

8.1 Ohjaajien odotukset ohjelmaan liittyen

Teemassa 1 kysyin ohjaajilta heidän odotuksiaan Uusi suunta- ohjelmasta sekä minkälaisia tuloksia he odottavat ohjelmalta. Halusin tietää myös, että minkälaisia kysymyksiä uusi ohjelma on heissä herättänyt ja mitä he haluaisivat saada selville ohjelmaa käyttäessään.

8.1.1 Odotukset ohjelmasta

Kysyttäessä ohjaajien odotuksia uudesta ohjelmasta, kaikki odotukset liittyivät toiveeseen työskentelyn muuttumisesta jatkossa. Kaikki ohjaajat odottivat työnsä helpottuvan ohjelman myötä. Yksi haastateltavista toivoi myös voivansa tehdä yhteistyötä toisen kuntoutusohjelman kanssa.

Yksi haastateltavista kertoi odottavansa ohjelman tuovan lisää varmuutta työskentelyyn seksuaalirikollisten kanssa ja sitä kautta tuovan helpotusta työskentelyyn.

”Ehkä se odotus on siinä, että se tois meille kaikille, jotka työskennellään vankilasta vapautuvien, vankilasta vapautuneiden tai siellä olevien kanssa sitä varmuutta työskennellä seksuaalirikollisten kanssa.”

Kolme haastateltavista toivoi ohjelman helpottavan puhumista vaikeista asioista asiakkaan kanssa.

”...se jotenki antaa suuremman luvan kysyä semmosia asioita, mitä ehkä muuten olis vaikeaa kysyä.”

Yksi haastateltavista toivoi asiaan pääsyn nopeutumista. Seksuaalirikollisten kanssa työskentelystä mainittiin, että joskus asiaan pääseminen voi viedä yllättävän kauan, koska jotkut asiakkaista puhuisivat mieluummin kaikesta muusta kuin siitä, mistä oltiin tultu puhumaan.

”Mä odotan sitä, että pääsee asiaan nopeasti.”

Kaiken kaikkiaan ohjelmalta toivottiin ja odotettiin seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn helpottumista ja tätä kautta ohjelman tuovan muutoksia työskentelyyn verrattaessa entiseen. Taulukossa 6 näkyvät pelkistetyt ilmaukset, niiden muuttaminen alaluokiksi ja alaluokkien muuttaminen edelleen yläluokiksi.

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka
Voitaisiin käyttää uutena työvälineenä toisen rinnalla	Yhteistyö toisen ohjelman kanssa	Työskentelyn muuttuminen helpommaksi
Lisää varmuutta työskennellä	Työskentelyn helpottuminen	
Helpottaa asioista puhumista		
Asiaan pääsyyn nopeutuminen		
Sisältöä istuntoihin		

Taulukko 7: Odotukset ohjelmasta

8.1.2 Odotukset uusista tuloksista

Ohjelman uusista tuloksista kysyttäessä oleelliseksi seikaksi nousi asiakkaan hyötyminen ohjelmasta. Toivottujen uusien tulosten toivottiin ennen kaikkea vaikuttavan asiakkaaseen positiivisesti eli näin ollen auttaa asiakasta olemaan uusimatta rikostaan.

Yksi haastateltavista toivoisi ohjelman avaavan kommunikaatioväylän asiakkaan ja työntekijän välille.

”Vähimmillään mä odotan sellasta tulosta, että kun lähdetään työskentelemään jonkun kanssa sillä ohjelmalla, et se avais tämmösen kommunikaatioväylän myös eteenpäin.”

Kaksi ohjaajaa odottaisi ohjelman nimenomaan hyödyttävän asiakasta ja vähentämään uusimisriskiä.

”Ku toi ohjelman on strukturoitu nii ehkä sitä kautta pystyy myöski avata hyvin et miten ollaan edistytty ja mitä asioita ollaan käsitelty ja missä on parantamisen varaa.”

”Varmaan semmosta selkeempää näyttöä siitä, että tämmösen ohjelman läpi käyminen auttaa sitä asiakasta eteenpäin ja sitten tietysti helpottaa työntekijää käsittelemään seksuaalirikoksia ja ylipäätään työskentelemään seksuaalirikollisten kanssa.”

Pelkistetty Ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka
Ohjelma avasi kommunikaatio väylän	Kommunikaatio paranee asiakkaan ja työntekijän välillä	Ohjelma hyödyttäisi asiakasta
Toive ohjelman vaikuttavuudesta	Toive, että ohjelma hyödyttäisi asiakasta	
Ei ole ollut aikaisemmin tarjota mitään		
Ohjelman avulla voidaan paremmin seurata edistystä	Työn vaikuttavuuden arviointi parane	
Varmuutta, että tällainen ohjelma voi toimia	Näyttöä ohjelman toimivuudesta	

Taulukko 8: Odotukset uusista tuloksista

8.1.3 Ohjelman herättämät kysymykset

Kun kysyin ohjelman herättämistä kysymyksistä, aiheiksi nousivat ohjelman hyödyllisyys ylipäätään ja voidaanko ohjelmaa käyttää toisen ohjelman rinnalla saumattomasti sekä herättääkö ohjelma asiakkaan oman ongelmanratkaisun.

Yksi haastateltavista oli kiinnostunut erityisesti ohjelman hyödyllisyyden seikasta.

”Varmaan sellasta et miten seksuaalirikollista voi parhaiten auttaa, ettei hän syyllistyisi uusiin rikoksiin, tai ylipäätään voiko siitä parantua.”

Yksi haastateltavista kertoi, että Stop-ohjelman ja uuden ohjelman yhteen sovittamisen kiinnostaa häntä.

”Voidaanko käyttää työvälineenä niille kavereille, joita joudutaan poistaa ohjelmasta esimerkiksi väkivaltaisuuden takia.”

Kaksi haastateltavista toi esille kysymyksen, pystyisikö ohjelma herättämään asiakkaan oman ajattelun jonka kautta hän ymmärtäisi tekonsa vääryyden ja sitä kautta muuttaisi toimintaansa.

”... mitä se asiakas itse ajattelee niistä rikoksista ja syitä että miksi se on tehnyt rikokset et miten asiakas ite näkee tilanteensa, onko mahdollista et uusii, et asiakas pystyy sitä myöski itse pohtimaan.”

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka
Voidaanko ohjelmalla vaikuttaa uusimisriskiin	Onko ohjelmasta hyötyä asiakkaalle	Onko ohjelmasta hyötyä
Mikäli Stop ei sovi, voidaanko käyttää tätä ohjelmaa	Voisiko olla lisänä toiselle ohjelmalle	Voidaanko käyttää toisen ohjelman rinnalla
Herättäisikö ohjelma asiakkaan itse pohtimaan asioita	Auttaako ohjelma asiakasta huomaa omat ongelmansa	Voidaanko herättää omaa pohdintaa

Taulukko 9: Ohjelman herättämät kysymykset

8.1.4 Mitä asioita ohjaajat haluavat saada selville ohjelmaa käyttäessään?

Ohjelmaa käytettäessä haluttiin saada selville kolmenlaisia asioita. Yksi haastateltavista oli kiinnostunut uudesta Good Lives Model- teoriasta ja sen soveltamisesta seksuaalirikollisiin.

”Tää uutena tämä Good Lives Model, sen soveltamista tähän seksuaalirikollisuuteen ja uskon että saadaan tietoa millä tavalla se on sovellettavissa heihin.”

Kaksi haastateltavista toivoi ohjelman parantavan työnsä vaikuttavuutta.

”Ja sitte tietenki sitä kautta sitä vaikuttamista, että osais jotain sitten tehdä sen ohjelman kautta, et riski sitten pienenis.”

Lisäksi kaksi ohjaajaa toivoi saavansa ohjelman avulla selville, miksi asiakkaat ylipäätään tekevät seksuaalirikoksia.

”Varmaan niitä ihan yksittäisen ihmisen semmosia uskomuksia tai mikä on sitte ajanu tekemään sen rikoksen.”

Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka
Good Lives Modelin positiiviset vaikutukset	Kiinnostus teorioihin ohjelman takana	Ohjelmassa käytetyt teoria
*) xxxxxxxxxxxx	Ohjelma parantaisi mahdollisuuksia oikeasti vaikuttaa	Ohjelman vaikutus
Halu vaikuttaa ohjelman kautta		
Mikä ajanut tekemään rikoksen	Miksi tehnyt rikoksen ylipäätään	Miksi tehnyt rikoksen

Taulukko 10: Mitä halutaan saada selville ohjelmaa käytettäessä?

*) Haluan suojella vastaajan anonymiteettia.

8.2 Ohjaajan oma motivaatio työhön

Teema 2 jakautuu kahteen eri teemaan. Teemassa 2.1 tarkastellaan ohjaajan omaa motivaatiota työhön. Ohjaajilta kysyttiin miksi he ovat kiinnostuneita seksuaalirikollisuudesta ja mikä uudessa ohjelmassa erityisesti kiinnostaa. Heiltä kysyttiin myös syitä miksi he haluavat työskennellä seksuaalirikollisten kanssa vaikka tutkimuksissa kerrotaan seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn aiheuttavan työntekijälle negatiivisia vaikutuksia. Lopuksi kysyttiin ovatko ohjaajat itse kokeneet negatiivisia tai positiivisia vaikutuksia työskennellessään seksuaalirikollisten kanssa.

8.2.1 Mikä seksuaalirikollisuudessa kiinnostaa?

Kaksi haastateltavista kertoi, että heitä ei kiinnosta seksuaalirikollisuudessa mikään erityinen. He kokivat seksuaalirikollisten olevan asiakkaita siinä missä muutkin, eivätkä he herättäneet mitään kummempaa mielenkiintoa.

”Ei varsinaisesti mikään.”

”Ihan samat asiat kuin muissakin rikoksissa, et miks ihminen tekee niitä.”

Seksuaalirikolliset ammatillisesti kiinnostaviksi koki kaksi haastateltavaa. He kertoivat seksuaalirikollisten olevan erityisen mielenkiintoinen ryhmä.

”Seksuaalirikollisuus kiinnostaa sen takia, et se on ilmiönä niin hirvittävän monisyinen, tässä ollaan niin nopeesti tekemisissä ajatus vääristymien ja muiden tällasten asioiden kanssa.”

Kaksi haastateltavista halusi työskennellä nimenomaan seksuaalirikollisten kanssa, koska seksuaalirikolliset poikkeavat muista rikollisista merkittävästi, esimerkiksi päihdeongelmiltaan.

”Monesti muiden kanssa täytyy aloittaa siitä päihdeongelmasta, seksuaalirikollisilla ei ole päihdeongelmaa niin usein tai ainakaan se ei ole niin kriisiytynyt kun näillä muilla.”

Yksi haastateltava kertoi seksuaalirikollisuuden kiinnostavan siksi, että häntä kiinnostavat kysymykset ihmisen toiminnasta yleensä.

”Ihmisen käyttäytyminen kiinnostaa ja sit jos siinä on jotain jotain poikkeavaa, nii se on mielenkiintoista.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Ei varsinaisesti mikään	Ei mikään erityisesti	Ei mikään erityisesti
Ammatillisesti kiinnostavaa	Ammatillinen haastavuus	Seksuaalirikolliset kiinnostavat erityisesti
Haluaa työskennellä erityisesti tämän asiakas piirin kanssa	Seksuaalirikollisten erilaisuus	
Seksuaalirikollisen toiminta	Miten ihminen voi toimia näin	

Taulukko 11: Kiinnostavat asiat seksuaalirikollisuudessa

8.2.2 Mikä uudessa ohjelmassa kiinnostaa?

Toisena tässä teemassa kysyin ohjaajilta, että miksi uusi ohjelma kiinnostaa heitä. Yksi haastateltavista oli kiinnostunut ohjelmassa esiintyvistä uusista teorioista.

”Hyvin tasapainotettu tämä riskin analysointi, että mistä se muodostuu niissä alkuvaiheen keskusteluissa, siinä kolmosvaiheen keskusteluissa miten tämän elämän tavoitteet siihen liitetään”

Yksi ohjaajista kertoi uudelle ohjelmalle olevan tilausta alalla. Ohjelmalla tavoitetaan ne jotka eivät ole päässeet Stop-ohjelmaan ja hän uskoo ohjelman toisaalta tuovan jatkumoa jo ensimmäisen ohjelman läpikäyneelle.

”Tällä tavoitetaan myös ne, jotka eivät pääse osallistumaan Stoppiin.”

Kolme haastateltavista oli kiinnostunut uudesta ohjelmasta, koska he ajattelivat sen tuovan helpotusta heidän omaan työhönsä.

”...et tuntuu et se työskentely pysähtyy, et saa oikeesti sitä konkreettista materiaalia...et ei oo yksin vaan on sen käsikirjan kanssa.”

”Mä olen jäänyt siihen käsitykseen, että siihen yksilötyöhön kaivattas jotain struktuuria ja tää nyt tuo sen struktuurin seksuaalirikollisten kanssa työskentelyyn”

”Tuntunut että teon käsittely on jäänyt hirveen pinnalliseksi.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Ohjelman uudet teorat kiinnostavat	Teoria osa kiinnostaa	Uuden ohjelman toivotaan helpottavan työn tekoa
Jatkumo toiselle ohjelmalle	Uudelle ohjelmalle on tilausta	
Tavoitetaan myös ne, jotka eivät ole aikaisemmin päässeet ohjelmiin		
Konkreettista materiaalia kaivattu	Ohjelma tuo helpotusta työhön	
Avaa uusia näkökulmia		

Taulukko 12: Mikä uudessa ohjelmassa kiinnostaa?

8.2.3 Ohjaajien kokemukset negatiivisista vaikutuksista

Tutkimukset kertovat seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn negatiivisista vaikutuksista. Kolmantena tiedustelin ohjaajilta heidän motivaatioitaan työskennellä seksuaalirikollisten kanssa, aiheesta tehdyistä tutkimuksista huolimatta.

Yksi haastateltavista kertoi, että on kokenut hieman negatiivisia vaikutuksia jos hänellä on ollut kiire.

”Ittelle en ole huomannut muuten kun ajoittain työ on raskasta varsinkin jos siinä ettei pysty keskittyyn siihen riittävästi vaan on kaikenlaista.”

Kaksi haastateltavista kertoi, etteivät he ole kokeneet negatiivisia vaikutuksia ja toinen heistä sanoi, että ei ole ollut niistä edes tietoinen.

”Mä en oo sit kauheen tietonen noista negatiivisista vaikutuksista.”

” Ei tässä yksilöohjelmassa ole tullu.”

Yksi ohjaajista sanoi, että ei ole tähän mennessä kokenut mitään negatiivista mutta mikäli joskus kokisi tulevaisuudessa, hän lopettaisi seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn.

”Mä en ole kokenut negatiivisia vaikutuksia, että sinä päivänä kun joku mun elämän alue rupeaa kärsimään nii sitten myös rupeaa vähemmän työskentely seksuaalirikollisten kanssa.”

Kolme haastateltavista kertoi halustaan työskennellä seksuaalirikollisten kanssa, huolimatta mahdollisista negatiivisista vaikutuksista.

”Täytyyhän heidänkin kanssaan työskennellä ihan samalla tavalla...”

”Auttamisen halu on on vahvempaa ja sit luottaa siihen omaan ammattitaitoon.”

”Kyl mä haluan yhtäläillä kun kaikkien muiden asiakkaiden kanssa.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Ajoittain työ on raskasta	On kokenut negatiivisia vaikutuksia	On kokenut negatiivisia vaikutuksia
Ei ole tietoinen vaikutuksista	Ei ole kokenut toistaiseksi negatiivisia vaikutuksia	Ei ole kokenut negatiivisia vaikutuksia
Ei ole kokenut toistaiseksi		
Jos kokisi tulevaisuudessa, ei haluaisi työskennellä enää	Ei ole kokenut negatiivisia vaikutuksia mutta on kiinnostunut mahdollisuudesta	
Myös seksuaalirikollisten kanssa täytyy työskennellä	Ei välitetä negatiivisten vaikutusten mahdollisuudesta	
Auttamisenhalu vahvempi		

Taulukko 13: Ohjaajien kokemukset negatiivisista vaikutuksista

8.2.4 Seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn vaikutukset ohjaajaan

Kysyin haastateltavilta heidän kokemuksiaan seksuaalirikollisten kanssa työskentelystä. Halusin saada selville, olivatko ohjaajat kokeneet työn vaikuttaneen heihin itseensä. Ja jos olivat, minkä tyyppisiä vaikutuksia ne olivat olleet.

Kaksi haastateltavista kertoi empaattisuuden katoavan helposti seksuaalirikollisten kanssa työskenneltäessä.

”Tulee omia negatiivisia käsityksiä ihmisistä.”

”...joskus on tosi vaikeaa löytää myötätuntoa sitä ihmistä kohtaan.”

Tekojen aiheuttamasta ahdistuksesta kertoi kaksi haastateltavaa.

”Paskamainen olo kun lähtee töistä kun on pari tuntia luku jonku törkeyksiä.”

”Herkistyy jonki verran sellasen väkivaltasen ja seksuaalisen materiaalin läsnäololle.”

Yksi haastateltavista sanoi, että hän ei ole kokenut negatiivisia, eikä positiivisia kokemuksia lainkaan.

”Mut en voi sanoo et olis mitää erityisen negatiivisia vaikutuksia.”

Positiivisista kokemuksista raportoi haastateltavista kolme. Yksi heitä kertoi työskentelyn olevan antoisaa kun saa luotua asiakkaan kanssa hyvän vuorovaikutuksen.

”Positiivisena vaikutuksena se seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn hienous, kun saa sellasen kunnan vuorovaikutuksen aikaan.”

Usko oman työn tärkeyteen oli yhden haastateltavan positiivinen kokemus.

”...kun ne loppujen lopuks tosi harvoin uusii, nii se positiivisuus liittyy varmaan siihen, et ainaki haluis uskoa et omalla työllä on ollu jotain vaikutusta.”

Positiivisiin vaikutuksiin lukeutui myös huomata ihminen tekojen takana.

”... onnistumisen kokemus tulee siitä, että se alkuun oma ennakkoluulo ja vastenmielisyys ihmistä kohtaan, nii pystyy sitten kuitenkin löytämään sen jonku, joka lähtee kasvamaan myönteiseen suuntaan.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Empaattisuus katoaa	Negatiivisia kokemuksia	Työssä syntyneet kokemukset
Tekojen aiheuttama ahdistus		
Ei mitään negatiivista muttei positiivistakaan	Neutraali	
Hyvän vuorovaikutuksen saaminen	Positiivisia kokemuksia	
Usko oman työn vaikutukseen		
Hienoa huomata ihminen tekojen takana		

Taulukko 14: Työssä syntyneet kokemukset

8.3 Työn kuormittavuus ja haasteet

Teemassa 2.2 kysyin ohjaajilta heidän työnsä kuormittavuudesta ja haasteita. Tiedustelin myös heidän selviytymiskeinojaan ja heidän työssä läpikäymiään tunteita. Kysyin heiltä myös

minkälainen olisi heidän mielestään ideaali ohjaaja ja minkälaisia eroja he ovat huomanneet työskennellessään erilaisten seksuaalirikollisten kanssa.

8.3.1 Työn kuormittavuus ja haasteet

Kuormittavuudesta ja haasteista kysyttäessä yksi haastateltavista kertoi työn haastavan siinä vaiheessa kun hänellä oli monta samanaikaista ohjelmaa vedettävänä.

”...pitää pystyä löytämään juuri se työskentelytapa mikä juuri tämän kaverin kanssa toimii.”

Kaksi haastateltavista kertoi kiireen olevan suurin haaste työssään.

”Kiire. Yksinkertaisesti kiire. Se että ei ole aikaa huolella paneutua, eikä ole toipumisaikaa.”

”Semmosen ajan ja energian hankkimisen et pystyis keskittyä näihin istuntoihin... täytyisin olla keskittymisrauha ja olla hyvissä voimissa että sen voisi tehdä.”

Yksinäisyydestä työyhteisössä ja yksin tekemisen haastavuudesta raportoi yksi ohjaaja.

”Yksinäisyys työyhteisössä, yksin tekeminen.”

Aiheen rankkuutta haastavana piti kolme ohjaajaa. Yksi heistä kertoi ristiriidan teon ja asiakkaan välillä olevan haaste. Kaksi ohjaajaa piti haasteellisimpana yksittäistä asiakastapausta. Yksi ohjaajista kertoi myös, että empatia uhria kohtaan tuntuu kuormittavalta työssä.

”Just se rikos, et vaikuttaa ihan sympaattiselta ja kivalta mutta siihen tulee se ristiriita ku tietää mitä se on tehny.”

”Se vähän kuormitti kun oli takertuva ihminen, että kun oli kaikki perhe ja ystävät hylänny sen rikoksen takia nii sillä ei ollu ketää muuta kuin minä.”

”Se mitä ei oo nii muissa rikoksissa et ajattelee iha erillä lailla sitä uhria.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Asiakkaan yksilöiminen	Ajan ja energian puute	Haasteet työssä
Ei ole aikaa paneutua tapaamiin		
Haaste pitää itsenä työkunnossa		
Yksin tekeminen	Kollegoiden tuen puute	
Ristiriita teon ja ihmisen välillä	Aiheen rankkuus	
Työskentely yksittäisen asiakkaan kanssa		
Uhri empatia		

Taulukko 15: Kuormittavuus ja haasteet

8.3.2 Selviytymiskeinot

Kysyin haastattelussani ohjaajien henkilökohtaisia selviytymiskeinoja ja sitä, miten he pitivät itseään työkuuntoisina.

Haastateltavista kolme piti tärkeimpänä selviytymiskeinona työn jakamista muiden kanssa. Kaksi jakoi työtään mieluiten työkavereiden kanssa, toinen heistä myös asiakkaan itsensä kanssa. Yksi taas jakoi asioitaan muiden tahojen kuten täydennyskoulutuksen parissa.

”Tietysti puhuminen työkavereiden kanssa.”

”Me puhutaan aika paljon työkavereiden kanssa ja voi aina purkaa et jos tulee jotakin rankkoja kokemuksia.”

”Ja seki on hyvä jos purkaa sen asiakkaan kanssa, et voi vai vaikka sanoa et toi mitä sä kerroit kuulostaa tosi rankalta, vaikka tapahtunu omassa lapuudessa.”

”Täydennyskouluttautuminen. En suostuisi tekemään näitä töitä jos ei olisi mahdollisuutta.”

Kolme haastateltavista mainitsi tärkeänä selviytymiskeinona etäisyyden ottamisen työhön. Kaksi heistä koki tärkeänä pitää yllä ammattitaitoaan ja yksi jätti mieluusti työt työpaikalle.

”Ammatillisuus, ettei sekoita omaa itseään siihen.”

”Työasiat työasioina, hyväksyy oman rajallisuutensa.”

Kaksi haastateltavaa kertoi ammatillisuuden suojaavan heitä kuormittumiselta. Toinen heistä sanoi juuri ohjelman suojaavan työntekijää.

”Toi ohjelma suojelee, ku se on tollanen selkee paketti, ku siinä on selkeesti et mitä tehdään.”

Ja toinen kertoi ihmisen toiminnan ymmärtämisen suojaavan häntä.

”Se mitä enemmän ymmärtää ihmisen toimintaa nii sen vapaammaksi tulee niistä omista ennakkoluuloista.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Työkavereiden kanssa puhuminen	Asioista keskustelu	Erilaiset selviytymiskeinot
Muiden tahojen kanssa jakaminen		
Asiakkaan kanssa jakaminen		
Ammatillisuuden ylläpitäminen	Etäisyyden otto	
Töiden jättö työpaikalle		
Pyrkimys ihmisen toiminnan ymmärtämiseen	Ammatillisuus	
Ohjelma suojelee		

Taulukko 16: Selviytymiskeinot

8.3.3 Työssä läpi käydyt tunteet

Kaksi haastateltavista kertoi käyneensä läpi koko tunteiden skaalan.

”Laidasta laitaan, että ei nyt pelkästään negatiivisia mut yhtälaillla kun muitakin asiakkaita kohtaan sellasia negatiivisia.”

”Koko skaala käydään läpi... inhosta vihaan.”

Yksi ohjaaja sanoi tunteiden olleen alussa melko negatiivisia mutta ajan myötä ne olivat neutralisoituneet.

”Alkuaikoina aika laidasta laitaan mutta nykyään aika neutraalit.”

Eräs haastateltava kertoi kiinnittävänsä erityistä huomiota siihen, että tunteet pysyisivät mahdollisimman neutraaleina.

”Yritän olla päästämättä syvemmälle omaan itseen, jolloin se herättäs sitä inhoa ja muuta.”

Yksi ohjaaja kertoi myös positiivisista tunteista.

”Hämmästyttä, kummastusta ja uteliaisuutta”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Koko skaala muuta lähinnä negatiivisia	Negatiivisia tunteita	Työssä syntyneet tunteet
Alussa negatiivisia, nykyään neutraaleja		
Yritetään pitää neutraaleina		
Uteliaisuutta	Positiivisia tunteita	

Taulukko 17: Työssä syntyneet tunteet

8.3.4 Hyvä ohjaaja

Halusin tietää ohjaajien mielipiteen siitä, minkälainen on ideaaliohjaaja. Kolme ohjaajista perään kuulutti ammatillisuutta.

”Pystyy näkemään ihmiset tekojen takana, siinä jää kiinni semmoseen moralistisiin stereotyyppioihin ja silloin tää ei toimi.”

”Antaa niiden oikein ja väärin kysymysten olla siellä sivussa, ne kyllä kulkee pohjimmiltaan mukana siinä.”

”Täytyy olla tietoinen omasta suhteesta seksuaalisuuteen ja siinä vastaan tulevista teemoista.”

Myös kolme haastateltavista katsoi empaattisuuden kuuluvan hyvän ohjaajan ominaisuuksiin.

”No tietysti empaattinen ja ystävällinen sitä asiakasta kohtaan.”

”Lähtökohtana semmonen empaattisuus.”

”Uskallus olla väärässä, huomata se et omat ensioletukset saataa pettää ihan täysin.”

Kolme haastateltavista mainitsi hyvän ohjaajan olevan ”lämpöisen jämäkkä”.

”Varmaan semmosen lämpösen jämäkkä. Vaikka pusertamalla ei saa mitää irti nii ei semmonen pelkkä hymistelykään auta.”

”Kuitenki jämäkkä, kun ohjelmasta puhutaan nii pysyy ohjelmassa eikä venytä liikaa.”

”Aika jämpti myös että jos se asiakas vaan mässäilee niillä teoillaan nii työntekijä pystyy vetämään rajaa.”

Kaksi heitä mainitsi hyvän ohjaajan olevan sosiaalinen persoona.

”Mut kyllä näitten kanssa pitää olla sellanen helposti lähestyttävä.”

”Hyvät vuorovaikutustaidot.”

Yksi ohjaajista toivoi hyvän ohjaajan olevan kiinnostunut tekemään töitä ihmisten kanssa.

”Kiinnostunut tutkimaan toisen ihmisen ajattelua ja sen rakennetta.”

Pystyy jättämään moralistiset kysymykset sivumalle	Ammatillisuus	Hyvän ohjaajan piirteet
Ammatillinen		
Kykenee luopumaan ennakkoluuloistaan	Empaattisuus	
Empaattinen		
Jämäkkä	Kyky ohjata	
Hyvät vuorovaikutustaidot	Sosiaalinen persoona	
Kiinnostunut ihmisen käyttäytymisestä	Kiinnostunut tekemään töitä ihmisten kanssa	

Taulukko 18: Hyvä ohjaaja

8.4 Ohjelman arviointi

Uusi Suunta- ohjelma on strukturoitu kuntoutusmanuaali. Kysyin haastateltavilta mitä mieltä he olivat ohjelman struktuurista.

8.4.1 Struktuurin haitat ja hyödyt

Struktuurin hyötyinä haastateltavista kolme piti sitä, että struktuurin suojaa työntekijää.

”Työ on turvallisempaa.”

”Toimii suojakeinona ohjaajalle.”

”Struktuuri suojaa työntekijää.”

Struktuuri toimii laadun takuuna myös asiakkaalle.

”Se toimii myös takuuna asiakkaalle et siinä työskennellään nyt mietitysti ja strukturoidusti.”

Kolme haastateltavista sanoi struktuurin auttavan pysymään aiheessa asiakastapaamisissa.

”Hän hirveen helposti lipes puhumaan jostain työasioista ja muusta nii sitten ku tässä on se struktuuri nii se on semmonen punainen lanka.”

”Hyöty on siinä että pysytään aiheessa, se on helpompaa sekä työntekijälle että asiakkaalle et asiakas tietää että tässä mennään tällasta ohjelmaa että nää tietyt sisällöt kuuluu siihen.”

Yksi haastateltavista kertoi struktuurin edistävän aiheeseen pääsyä.

”Tarjoaa välineen astua eteenpäin ja lähteä käsittelemään tätä asiaa.”

Yksi ohjaaja kaipasi työskentelypohjaa tapaamiselle.

”...et on tapaamiselle sisältöä, et välillä voi olla vaikeeta et asiakas käy tosi usein nii vähä et ne jutut loppuu kesken.”

Struktuurin haitoista päällimmäiseksi kahdelle ohjaajalle nousivat epäilyt siitä, että ohjelma ei huomioi kaikkia asioita tarpeeksi hyvin.

”Haittana et jos käytäis pelkkää ohjelmaa, ettei oo muille asioille tilaa, vaikka onkin aika kokonaisvaltainen.”

”Haitta voi olla siinä että jos jumitutaan liikaa siihen struktuuriin siitä tulee pelkkä suoritus, se lakkaa mun mielestä olemasta vaikuttava ohjelma.”

Kaksi haasteltavaa sanoi, että ohjelma on liian massiivinen ja manuaali sekava.

”Onhan se haitta kun on ensimmäinen kerta ja vetää ne paperit esiin ja kaikki tuntuu kauheen vieraalta. Et se vuorovaikutus sen ihmisen kanssa kärsii kun on uusi ihminen ja uudet paperit. Mut se korjaantuu ajan myötä.”

”Mä en tiedä onks se suoranainen haitta mut toi on vähän sekava toi manuaali.”

Yksi ohjaajista oli myös huolissaan siitä, että asiakkaat eivät välttämättä suostu tapaamisten nauhoitukseen.

”Sit ku nauhoitetaan nii mä uskon et siitä voi tulla aikamoista haittaa, et suosuuiko asiakkaat siihen, et nää tapaamiset nauhoitetaan.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Struktuuri suojaa työntekijää	Struktuurin hyödyt	Struktuurin haitat ja hyödyt
Toimii laadun takuuna asiakkaalle		
Auttaa pysymään aiheessa		
Auttaa pääsemään suoraan aiheeseen		
Työskentelypohja tapaamisille		
Ohjelma on massiivinen	Struktuurin haitat	
Ohjelma ei huomio kaikkia asiointia		
Manuaali on sekava		
Asiakas ei välttämättä suostu nauhoitukseen		

Taulukko 19: Struktuurin haitat ja hyödyt

8.4.2 Helpottaako struktuuri työn kuormittavuutta?

Kaikki haastateltavista olivat sitä mieltä, että struktuuri helpottaa työn kuormittavuutta.

” Se antaa sellasen työnään, nii se helpottaa sen prosessin läpi viemistä.”

”...mut se tavallaan et joku on valmiiksi miettiny sitä et mistä te tällä kertaa puhutte et ei tarvi ite mieltä et mitä mä nyt sen kaa teen. Et en mä tota ohjelmaa mitenkää kuormittavana et enemmän siitä on hyöty ja apuu.”

” Kyl sen voi niinki ajatella. Se on selkee paletti mitä käydään.”

”On. Mä tiedän että tää lähtee menee tästä, kun niitä kertoja on enempi, nyt-hän tää on semmosta hangessa hiihtämistä.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Helpottaa prosessin läpi viemistä	Työn kuormittavuus on helpottunut	Struktuuri helpottaa työn tekoa
Ohjelma antaa selkeän kaavamikä käydään		
Helpottaa, vaikka alussa vaikeuksia		

Taulukko 20: Työn kuormittavuuden helpottuminen

8.4.3 Erot työskennellä ohjelman kanssa tai ilman ohjelmaa

Haastateltavista yksi luki ohjelman hyödyksi sen, että hän pystyi pitämään useampaa yksilöhaastattelua meneillään, ilman että ne menevät sekaisin.

”Ohjelma tuo työntekijälle sellaisen työvälineen ja auttaa pitämään kasassa muutaman kuukaudenkin kestävä prosessin siinä mielessä että pystyy hallitsemaan jopa neljää yksilöhaastattelua niin että ne eivät mene sekaisin.”

Yksi haastateltavista oli tyytyväinen ohjelman kanssa työskentelyyn siksi, että struktuuri tuo laatua työskentelylle.

”Jos työskennellään toisen ihmisen kanssa nii työskentelyssä pitää mun mielestä olla joku väline ja kohde jotta sitä voidaan kutsua työskentelyksi.”

Kaksi haastateltavista kertoi, että ohjelman kautta on helpompi puhua asiakkaan kanssa vaikeista asioista.

”... sen ohjelman etu et ku sanotaan selkeesti et nyt me käydään tällstä ohjelmaa nii siinä on vähä vaikee olla sit puhumatta.”

”Uskon kyllä jos ei oo seksistä tottunu puhumaan nii tää oikeesti on helpompi välineen kautta.”

Verrattaessa työskentelyä seksuaalirikollisten kanssa ilman ohjelmaa tai ohjelman kanssa ohjelman koettiin tuovan pohjaa keskusteluille.

”Eriolaista just että helpompi puhuu niistä asioista ja tietää miten edetä. Et ilman ohjelmaa keskustelut jää hieman merkityksettömiksi.”

Kaksi ohjaajista koki ohjelman auttavan asiakasta ja ohjaajaa pysymään asiassa.

”...en tykkää kiireestä et tää niinku auttaa tehokkaammin palaamaan siihen itse asiaan et nää kuiteski aina on sillä lailla et moni tykkää puhua mistä vaan.”

”Onhan se paljon enemmän sellasta intensiivisempää et ilman sitä ohjelmaa työntekijä on hirveen omillaan ja tarkkana, että helpostihan seksuaalirikollisilla on se et ne puhuis iha mistä vaan muusta ku siitä aiheesta.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Ohjelma auttaa pitämään kasassa samanaikaisesti käytyjä keskusteluja	Ohjelma estää asiakkaiden asioiden sekoittamisen	Työskentelyn erot ilman ohjelmaa tai ohjelman kanssa
Struktuuri tuo laatua työskentelyyn	Struktuuri takaa työn laadun	
Helpompi puhua vaikeasta aiheesta	Ohjelma helpottaa työskentelyä asiakkaan kanssa	
Ohjelma luo pohjan keskusteluille		
Asiakkaan saa pidettyä asiassa paremmin		

Taulukko 21: Erot ohjelman kanssa työskentelyssä vs. ilman ohjelmaa

8.4.4 Ohjelman soveltuminen kaikille seksuaalirikollisille

Kaksi haastateltavista oli sitä mieltä, että ohjelma sopii paremmin pedofiileille.

”Kyl mä tämän jopa laittaisin noihin lapsiin kohdistuviin. Et kun on ollu yksittäinen raiskaus, et jotenki niille, varsinkaa jos teko ei oo ollu kauheen suunnitelmallinen.”

”Vaikein porukka on hyvin pieni ryhmä sellasia joilla on oikeesti samanlainen seksuaalinen draivi vaikka lapsia kohtaan. Tää ohjelma antaa välineitä suitsia sitä omaa käytöstä.”

Haastateltavista kaksi koki ohjelman sopivan kaikille seksuaalirikollisille.

”Uskon että sopii.”

”No kyllä mun mielestä ku siinähan ei ollu pakko vetää sitä koko ohjelmaa, et voi ottaa vaan osia.”

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Tarvitaan riittävät kognitiiviset kyvyt	Ei sovi kaikille	Ohjelman soveltuminen seksuaalirikollisille
Sopii paremmin pedofiileille		
Sopii kaikille	Sopii kaikille	

Taulukko 22: Ohjelman soveltuminen kaikille seksuaalirikollisille

8.4.5 Erilaisten seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn erot

Halusin tietää tutkimuksessani, kokivatko haastateltavat eroja työskentelyssä erilaisten seksuaalirikollisten kanssa.

Kolme haastateltavista ryhmittelisi asiakkaat itsensä ihmisen mukaan, jolloin erot työskentelyssä määräytyvät asiakkaiden luonteen mukaan.

”Näähän on kaikki erilaisia. Tietysti voisi ryhmitellä niin että onko a) rikokseen aktiivisesti pyrkivä vai onko se semmonen joka pyrkii välttämään sitä mutta vaan heikkouttaan sortuu siihen. Ja sit se että on pyrkimyksissään aktiivinen vai passiivinen”

”Ihmiset on erilaisia.”

”...kyl se tavallaan et ketkä on ollu uhreja ja näin et ehkä neki niinku vaikuttaa et minkälainen se ihminen on... Ei tarvi olla nii empaattinen ja ystävällinen.”

Kolme haastateltavista puolestaan ryhmittelisi seksuaalirikolliset hänen tekonsa mukaan.

”Siinä hyväksikäyttäjissä, jotka on suuntautunu alaikäisiin he ovat aikailla erilaisia et tulee aika usein sellanen traaginen tarina kyvyttömydestä ja pärjäämättömydestä aikuisten maailmassa.”

”...joku heikkolahjainen pedofiili nii siihe tutustuminen vie paljon enemmän aikaa et se pystyy luottaan... et jos sellanen hyvin väkivaltaa uhkuva henkilö nii sen kanssa työskentely voi lähtee paljon nopeemmin käyntiin.”

”Raiskausrikoksiin syyllistyneiden kohdalla se ero mikä heissä on niin joutuu usein työskentelemään ”se tapahtu vahingossa” tai ”et me oltiin hyvässä yhteisymmärryksessä.””

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
Ryhmittely tapahtuu ennen kaikkea sen perusteella pyrkiikö asiakas tahallaan toteuttamaan rikoksia vai ei	Seksuaalirikolliset ryhmitellään 1) passiivisiin 2) aktiivisiin	Erot ryhmitellään ihmisen mukaan
Ihmiset ovat ylipäätään erilaisia	Ihmiset ovat erilaisia	
Riippuu ihmisen luonteesta		
Raiskaukset tapahtuvat asiakkaiden mielestä ”vahingossa”.	Kieltäminen	Ero ryhmitellään teon mukaan
Asiakkaat ovat melkein lapsi itse	Asiakkaan kognitiivinen kyky on erottava tekijä	
Riippuu asiakkaan kognitiivisista kyvyistä		

Taulukko 23: Erilaisten seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn erot

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli tuoda esille uutta tietoa työskentelystä seksuaalirikollisten kanssa Suomessa. Aiheen tutkimiseen ajankohta oli mitä otollisin, koska Uusi Suunta- ohjelma on juuri tällä hetkellä pilotoinnissa. Aihetta käsiteltiin näin ollen linkitettyinä uuden

ohjelman kanssa työskentelyyn sekä seksuaalirikollisten parissa työskentelyyn yleisesti. Tutkimuksen aineisto koostui viidestä Uusi Suunta- ohjelman pilotointiin osallistuneen ohjaajan puoli-strukturoidusta teemahaastattelusta. Tulokset esiteltiin teemahaastattelun kysymysten mukaisessa järjestyksessä ja johtopäätökset vastaavasti teemojen mukaisessa järjestyksessä.

9.1 Teema 1 Ohjaajien odotukset ohjelmaan liittyen

Ohjaajien odotukset ohjelmasta liittyivät ennen kaikkea seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn helpottumiseen. Seksuaalirikollisten kanssa työskentely koetaan yleisesti vaikeaksi, haastavaksi ja stressaavaksi. Ohjaajien ennako-odotukset ohjelmasta olivat siis oman työn helpottumisen mahdollisuus. Työskentelystä tehdyt tutkimukset tukevat ahdistuneisuuden tunteusten kokemista. Vuonna 1992 tehdyn tutkimuksen mukaan 50 prosenttia seksuaalirikollisten kanssa työskennelleistä ohjaajista koki työssään negatiivisia vaikutuksia (Lambien & Slater 2011).

Seikat, jotka erityisesti tuntuivat haastateltavista vaikeilta, olivat epävarmuus omasta työskentelystä, vaikeus ottaa tärkeitä asiat asiakkaan kanssa puheeksi, asiaan pääsyn hitaus sekä tapaamisten toteuttaminen suunnitellusti. Kolme viidestä haastateltavasta koki rikoksesta puhumisen asiakkaan kanssa vaikeaksi ja epämukavaksi. Kun vastuu tapaamisen vetämisestä jää pelkästään työntekijän hartioille ja asiakkaan puheen rajaaminen tuntuu mahdottomalta, ohjelman toivottiin tulevan tässä ohjaajan avuksi. Selkeän ohjelman toivottiin tuovan apua tärkeiden asioiden käsittelyyn. Vastuu asioiden käsittelystä on edelleen ohjaajalla mutta vastuuta toivottiin voitavan jakaa strukturoidulla ohjelman kanssa.

Ohjelman toivottiin ennen kaikkea helpottavan omaa työntekoa mutta sen haluttiin myös tarjoavan asiakkaille uudenlaista kuntoutumismahdollisuutta. Kolme viidestä haastateltavasta mainitsi odottavansa tuloksia nimenomaan uusimisriskin alentumisessa. Kaksi haastateltavaa mainitsi olleensa huolissaan siitä, että aikaisemmin heillä ei ollut tarjota juuri mitään seksuaalirikollisille. Ohjelmia esimerkiksi perheväkivallasta ja päihteidenkäytöstä oli tarjota muutamaa erilaistakin mutta suoraan seksuaalirikollisille ei ollut tarjota mitään. Seksuaalirikollisuuden käsittely jäi näin ollen ohjaajan oman osaamisen ja kekseliäisyyden kontolle. Koska seksuaalirikolliset ovat hyvin usein kieltäjiä, he eivät mielellään aloita keskustelua itse, vaan nimenomaan puhuisivat ihan mistä tahansa muusta asiasta (Siltanen & Vähäkuopus 2012). Yksi haastateltavista mainitsi myös huolensa Stop-ohjelman ulkopuolelle jäävistä seksuaalirikollisista. Hän toivoi uuden ohjelman tuovan myös heille mahdollisuutta kuntoutukseen.

Kaksi viidestä haastateltavasta toivoi ohjelman myös parantavan oman työnsä vaikuttavuuden arvioinnin helpottumista. Yksi ohjaajista mainitsi oman työskentelyn arvioinnin vaikeaksi kun ei ole olemassa muuta mittaria työn vaikuttavuudesta kun oma ja asiakkaan arvio. Käsikirjat

eivät itse takaa hoidon luotettavuutta eivätkä laatua, koska käsikirjan lisäksi ohjaaja itsessään vaikuttaa kuntoutuksen laatuun. Kuntoutusten vertailu on tehty käsikirjojen avulla mahdollisemmaksi. Huonolaatuista kuntoutusta on mahdollista saada niin strukturoidussa hoidossa, kuin ei-strukturoidussakin hoidossa mutta strukturointi lisää takeita siihen, että kuntoutus tehdään tutkitusti ja niillä periaatteilla, mitkä on osoitettu antavan parhaan mahdollisen hoitotakuun. Ohjelma antaa ohjaajalle ja asiakkaalle takuita siitä, että ongelmaa on lähdetty ratkomaan oikein. Kuntoutusohjelmia voidaan näin ollen verrata toisiinsa, sekä työskentelyä ohjelman kanssa ja ilman ohjelmaa, voidaan vertailla luotettavasti. Myös erilaisia käsikirjoja voidaan vertailla toisiinsa, kunhan otos on tarpeeksi iso. (Mann 2009.)

Tulosten mukaan ohjaajat hakevat ohjelmalta helpotusta työn asettamiin paineisiin ja apua jokapäiväiseen työn tekoon. Toisaalta heidän toiveissaan on myös asiakkaan edun tavoittelu. Uudelta ohjelmalta toivotaan näin ollen työvälaineitä itselle, jotta oma työnlaatu olisi mahdollisimman hyvää. Ohjelman toivotaan vastaavan niihin puutteisiin, joita seksuaalirikollisten kanssa työskentelyssä on ollut tähän asti.

9.2 Teema 2.1 Oma motivaatio työhön

Ohjaajien kiinnostus seksuaalirikollisiin oli hieman ristiriitaista toisiinsa verrattuna. Kaksi viidestä haastatellusta kertoi, ettei heitä kiinnosta seksuaalirikollisissa mikään erityinen. He kokivat, että he eivät ole aikaisemmin pystyneet tarjoamaan tälle ryhmälle minkäänlaista kuntoutusohjelmaa, joten uuden ohjelman pilotointiin osallistuminen toi siihen nyt mahdollisuuden. He pitivät seksuaalirikollisia samanlaisina kuin muitakin rikollisia ja kokivat näin ollen vastuuta myös heidän auttamisestaan.

Kolme haastatelluista kertoi päinvastaisesti seksuaalirikollisten ryhmänä kiinnostavan heitä paljon. Kolme viidestä haastateltavista kertoi seksuaalirikollisten olevan ammatillisesti äärimmäisen kiinnostava ryhmä, koska heidän kuntoutuksensa poikkeaa muiden rikollisten kuntoutuksesta. Seksuaalirikollisten kanssa työskennellessä ollaan lähellä ihmisen toiminnan ymmärtämistä ja psykologiaa, enemmän kuin vaikkapa päihderikollisten tai rattijuoppojen kanssa. Yksi haastateltavista kertoi jopa löytäneensä erilaisen intohimon työtään kohtaan väkivalta- ja seksuaalirikollisten kanssa työskennellessään. Ihmisen toiminnan ja seksuaalirikollisuuden ymmärtämisen halu tekee seksuaalirikoksista mielenkiintoisen työskentelykohteen.

Farrenkopfin (1992) tekemän tutkimuksen mukaan 50 prosenttia hänen tutkimukseensa osallistuneista ohjaajista on kokenut seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn vaikuttaneen heihin negatiivisesti (Lambien & Slater 2011). Kysyin haastattelemltani ohjaajilta, miksi he haluavat työskennellä seksuaalirikollisten kanssa, vaikka tutkimukset kertovat sen negatiivisista vaikutuksista työntekijälle. Yksi viidestä haastateltavista kertoi kokeneensa työn olevan ajoittain

raskasta kun on kiire. Loput neljä kertoivat, etteivät he ole kokeneet mitään negatiivista työssään ja tämän takia he eivät ole kyseenalaistaneet työtään seksuaalirikollisten parissa. Yksi ohjaajista sanoi, että mikäli hän joskus kokisi työn alkavan vaikuttaa häneen negatiivisesti, hän lopettaisi työn teon seksuaalirikollisten kanssa. Kolme ohjaajista kertoi auttamisen halun olevan vahvempi, kuin pelko negatiivisista vaikutuksista. Toisaalta kukaan näin vastanneista ei kertonut tässä kohtaa kokeneensa negatiivisia vaikutuksia. Olisivatko vastaukset olleet erilaisia, mikäli vastaajat olisivat kokeneet negatiivisia vaikutuksia? Olisiko silti oltu sitä mieltä, että auttamisen halu menee sen edelle, itsessä tapahtuvien muutosten kustannuksella?

Farrenkopfin tutkimuksessa esille tulleet negatiiviset vaikutukset liittyivät läheisesti juuri itsensä muuttumisesta negatiivisemmaksi ja kyynisemmäksi. Pitkissä asiakassuhteissa tulokset kertovat jopa burnoutista. Burnoutiin läheisesti kuuluvat oireet ovat väsymys, frustraatio, kyynisyys, uniongelmat, masentuneisuus, alkoholin lisääntynyt kulutus sekä töiden tekeminen vapaa-ajalla. (Lambien & Slater 2011.)

Ohjaajat eivät siis myöntäneet kokeneensa negatiivisia asioita, kun kysyttiin syytä miksi he halusivat työskennellä seksuaalirikollisten kanssa huolimatta siitä, että negatiivisten vaikutusten ovat tutkimusten mukaan täysin mahdollisia. Kysyttäessä haastattelussa myöhemmin, minkälaisia kokemuksia he olivat kokeneet seksuaalirikollisten kanssa työskentelyssä, ohjaajat toivat esille kuitenkin negatiivisiakin vaikutuksia. Peräti neljä haastatelluista raportoi kokeneensa negatiivisia vaikutuksia työssään. Kaksi ohjaajista kertoi huomanneensa empaattisuuden katoavan, joka voidaan katsoa tarkoittavan samaa kuin Farrenkopfin (1992) tutkimuksessa mainitut kyynisyys ja negatiivisuus. Kaksi haastateltavista kertoi tekojen itsessään ahdistavan. Ohjaajat kertoivat, että kun kuuntelee koko päivän töissä jotain todella vastenmielistä rikostapausta, olo on kotiin lähtiessä melko lannistunut. Tulos kertoo ohjaajien ajoittaisesta frustraatiosta.

Farrenkopfin (1992) tutkimuksen mukaan ohjaajat kokivat kuitenkin työnsä haasteena ja etuoikeutena huolimatta sen negatiivisista vaikutuksista. Palkkiota koettiin saatavan ennen kaikkea ammatillisesta onnistumisesta ja asiakkaan positiivisesta palautteesta. Tutkimuksessa 17 prosenttia raportoi positiivisista vaikutuksista itseensä. Näitä mainittuja vaikutuksia olivat herkkyyden ja empaattisuuden lisääntyminen ja oman partnerin seksuaalisten tarpeiden parempi huomiin ottaminen. (Lambien & Slater 2011.)

Vaikka neljä haastateltavista oli kokenut työssään negatiivisia vaikutuksia, kolme haastatelluista kertoi kuitenkin kokeneensa myös positiivisia vaikutuksia. Positiivisiksi vaikutuksiksi luettiin vuorovaikutussuhteen luominen asiakkaaseen, usko omista vaikuttamismahdollisuuksista asiakkaaseen sekä ihmisen näkeminen teon takana. Mielenkiintoinen seikka oli, että negatiivi-

sisä vaikutuksissa kerrottiin empaattisuuden vähentyneen, kun toisaalta sen kerrottiin nimenomaan lisääntyneen työskenneltäessä seksuaalirikollisten kanssa. Tutkimustulosten mukaan vaikutuksia oli ollut puoleen ja toiseen, mahdollisesti positiiviset vaikutukset koetaan vahvempana tai ne kumoavat negatiiviset vaikutukset, sillä haastattelun alussa yksikään haastatelluista ei tunnistanut itsessään negatiivisia vaikutuksia.

9.3 Teema 2.2 Työn kuormittavuus ja haasteet

Työn kuormittavuudesta ja haasteista kysyttäessä ohjaajilta tuli melko yhteneviä vastauksia. Kaksi viidestä haastateltavasta mainitsi työn suurimpana haasteena kiireen. Ajan ja energian puute vaivasi ohjaajien työntekoa ja se ilmeni siten, etteivät ohjaajat ehtineet paneutua asiakastapaamisiin tarpeeksi. Asiakkaat kaipasivat ohjelmasta huolimatta yksilöimistä ja juuri hänelle sopivan työtapojen löytymistä mutta niiden etsimiseen ei ohjaajilta löytynyt aikaa. Ohjaajista tuntui, etteivät he voi istua alas ja miettiä, mitä tapaamisissa todella tapahtuu. Kova työmäärä pakottaa tekemään työtä niin sanotusti liukuhihnalla, mikä ei palvele asiakkaan etua.

Suurin kritiikki ohjaajilta hoitomanuaalia kohtaan oli, että manuaalikäsikirjat eivät ota huomioon hoidon yksilöllistämistä. Manuaalit sanotaan tasapäistävän hoitoa ja olettan kaikkien asiakkaiden kuntoutuvan samalla lailla. (Mann 2009.) Kiireen vuoksi ei ehditä tekemään tapaamisista yksilöllisiä manuaalin kanssa. Hallitsematon kiire ei sovi kuntoutusohjelmiin ja saattavat tehdä niistä tehottomia vaikka kaikki muut seikat olisivat kohdillaan.

Toinen ohjaajien mainitsema haaste oli aiheen rankkuus. Seksuaalirikollisten tekemät teot ovat usein hyvin järkyttäviä ja niiden käsittely vaatii ihmiseltä paljon. Rankkojen asioiden parissa työskentelevät henkilöt kokevat useasti samoja oireita kuin työnsä kohde. Kun työskennellään seksuaalirikollisten kanssa, ei olla tekemisissä suoraan traumansaaneiden ihmisten kanssa mutta ohjaaja on tekemisissä uhrin kanssa esimerkiksi uhriempatian tai uhrikokemuksen kautta, vaikka ei häntä varsinaisesti tapaakaan. Toisaalta myös asiakas voi olla traumatisoitunut jostain muusta syystä tai ohjaaja voi kokea myötätuntoa häntä kohtaan, huolimatta siitä että hän on tehnyt rikoksen.

Sijaistraumatisoituminen ja myötätuntouupumus ovat seurauksia työskentelystä ja empaattisesta yhteydestä traumatisoituneeseen ihmiseen ja se haastaa auttajan perusturvallisuuden olemuksen (Oittinen 2007). Mikäli juuri aiheen rankkuus ja uhri empatia koetaan kaikista haastavimpana tekijänä seksuaalirikollisten kanssa työskentelystä, on aiheellista puhua sijais-traumatisoitumisesta. Yksi haastateltavista oli erityisesti maininnut haastavimmaksi tekijäksi uhriempatian. Sijaistraumatisoituminen kehittyy empaattisesta kohtaamisesta traumatisoituneiden ihmisten kanssa (Oittinen 2007). Vaikka tässä tilanteessa uhria ei kohdatakaan, ihmis-

kohtaloiden empaattinen käsittely voi johtaa sijaistraumatisoitumiseen. Puhumattakaan siitä, mikäli ohjaaja kokee suurta empatiaa asiakastansa tai vaikka asiakkaan tilannetta kohtaan. Yksi haastateltavista mainitsi erityisen haastavaksi asiaksi ristiriidan teon ja ihmisen välillä. Asiakas voi tuntua erittäin miellyttävältä ja tällöin häntä kohtaan on helppo tuntee empatiaa.

Kun työ on raskasta, on syytä ottaa huomioon siihen liittyvät selviytymiskeinot. Selviytymiskeinoista puhuttaessa kolme haastateltavista mainitsi selviytymiskeinokseen työasioista keskustelun. Yleensä keskusteltiin työkavereiden kanssa mutta myös asiakkaan itsensä ja muiden tahojen esimerkiksi koulutustilaisuuksissa keskustelu mainittiin. Kolme haastateltavista sanoi etäisyyden oton töihin olevan parastapa selvittää töistään. Kaksi mainitsi ammatillisuuden suojaavan itseään loppuun palamiselta.

Tärkeimmät selviytymiskeinot työuupumusta vastaan ovat ystävien, työyhteisön ja ammatti-ihmisten apu. Kaikkein helpointa suojella itseään työuupumukselta on sanoa reippaasti; ei asioille, joita et ehdi/halua tehdä. Liika kiltteys ja myönteisyys eivät ole hyväksi nykytyöelämässä. (Koivisto 2001)

Tutkimuksen kannalta mielenkiintoinen seikka oli, minkälainen paras mahdollinen ohjaaja on haastateltavien mielestä. Kolme mainitsi hyvän ohjaavan olevan ammatillinen, kolme odotti ohjaavan olevan empaattinen. Ohjaajalta haluttiin kykyä ohjata, hänen haluttiin olevan myös sosiaalinen persoona ja kiinnostunut työstä ihmisten kanssa.

Marshallin (2005) tekemässä tutkimuksessa selviteltiin hyvän ohjaajan ominaispiirteitä. Tutkimuksessa saatiin selville myös, että ohjaajan persoonaan liittyvät piirteet vaikuttavat kuntoutuksen vaikuttavuuteen yhtä paljon kuin käytössä oleva manuaali. Vaikuttavimmiksi piirteiksi tutkimuksessa nousivat lämpö, empaattisuus, palkitsevuus ja suoruus. Muita ohjaajalle suotavia piirteitä olivat myös tuen tarjoaminen, aitous, kunnioitus ja luottamus. Haastattelemani ohjaajat olivat siis samaa mieltä empaattisuuden ja sosiaalisen persoonan osalta kuin Marshallin tutkimuksessa. Opinnäytetyössäni ohjaajat kuvasivat hyvän ohjaajan kuitenkin olevan myös ammatillinen yhtä paljon kuin empaattinen. Ammatillisuus liittyi tässä kohtaa omien mielipiteiden ja ennakkoluulojen pois jättämisestä ja itsensä (oman seksuaalisuutensa) tuntemista. Marshallin tutkimuksessa ei käy suoraan ilmi, että hänen tutkimansa ohjaajat olisivat nimenomaan halunneet ohjaajien olevan ammatillisia vaan paremminkin heiltä odotettiin lämpöä ja empatiaa. Näin ollen haastattelemani ohjaajat eroavat hieman mielipiteillään, koska he halusivat hyvältä ohjaajalta yhtä paljon ammattitaitoa kun ystävällisyyttä. Empaattisuuden ei katsottu pelkästään riittävän.

9.4 Teema 3 Ohjelman arviointi

Tulosten mukaan manuaalin strukturoinnista ohjaajat löysivät lähinnä pelkästään hyviä puolia. Kolme viidestä ohjaajasta laski struktuurin suojaavan vaikutuksen ohjaajaan hyödyiksi. Struktuurin koettiin suojaavan työntekijää liian henkilökohtaiselta vuorovaikutukselta asiakkaaseen. Esimerkiksi jos asiakas ei halunnut puhua jostain asiasta tai suuttui jonkin asian esille ottamisesta, ohjaaja pystyi tavallaan ottamaan ohjelma käsikirjan asiakkaansa ja itsensä väliin, mikä koettiin turvalliseksi.

Neljä viidestä haastatellusta mainitsi struktuurin auttavan työn teossa konkreettisesti. Erityisesti struktuurin ajateltiin auttavan aiheessa pysymistä ja vaikean aiheen käsittelyä. Seksuaalirikollisten kanssa ongelmalliseksi koettiin aiheen vaikeus ja asiaan pääsy sekä asiakkaan haulttomuus. Asiakkaiden sanottiin usein puhuvan kaikkea muuta kuin sitä mitä ohjaaja oli ajatellut tapaamisen aiheeksi ja että asiakasta oli vaikea saada käännettyä puhumaan aiheesta. Struktuurin sanottiin tuovan pohjan keskusteluille, jotka muuten saattaisivat jäädä merkityksettömiksi.

Yksi viidestä ohjaajasta mainitsi struktuurin hyödyttävän myös asiakasta. Tutkimusten mukaan ohjelmamanuaalit parantavan hoidon eheyttä ja tarkkuutta. Kun hoito tehdään manuaalin avulla, on helpompi valvoa että kuntoutus tehdään aiotulla tavalla. Käsikirja manuaali mahdollistaa hoidon sisällön tarkkailun vaikka se ei välttämättä takaakaan laatua. Näin ollen asiakkaalle voidaan taata paras mahdollinen hoito, riippumatta siitä, missä hän tuomiotaan suorittaa. Struktuuri toimii helpottavana tekijänä työntekijöille mutta myös vastavuoroisesti laadun takuuna asiakkaalle. Näin ollen asiakas voi olla täysin varma, että hänen saamansa kuntoutus edustaa alan uusimpia näkemyksiä. Toisaalta strukturia on juuri moitittu siitä, ettei se takaa hoidon laatua. Tämä olisi vartenotettava kritiikki, mikäli olisi olemassa muita tapoja ja varmistaa hoidon ehdoton laatu. (Mann 2009.)

Tutkimuksissa ohjelmamanuaalien suurimmaksi kritiikiksi ovat nousseet hoidon yksilöllistäminen ja ohjaajien oman ammattitaidon kyseenalaistaminen (Mann 2009). Haastattelemani ohjaajat eivät kuitenkaan kokeneet struktuurin kyseenalaistavan heidän ammattitaitoaan. He eivät ajatelleet struktuurin latistavan omia kykyjä vaan päinvastoin he ajattelivat ohjelman olevan heille pelkäksi hyödyksi. He kokivat, että vaikka he kävivät ohjelmaa läpi, he saivat kuitenkin toteuttaa omaa ammattitaitoaan ohjelman läpiviennissä. Yksi haastateltavista sanoi, että niin kauan kun struktuuriin ei jumitu liiaksi, työn teko on laadukasta. Ohjelman koettiin yksimielisesti helpottavan työn kuormittavuutta, antaen selkeän kaavan sille mitä käydään asiakkaan kanssa läpi. Yksi haastateltavista sanoi ohjelman olevan alkuun hankala uusine papereineen mutta uskoi sen helpottava käytön myötä.

Struktuurin kritiikki ei koskenut niinkään strukturia yleensä vaan itse Uusi Suunta- ohjelmaa. Struktuuriin oltiin tyytyväisiä ja yksikään ohjaajista ei tuntenut itse struktuurin aiheuttavan

ongelmia mutta ohjelmassa itsessään oli muutamia kritiikin paikkoja. Kaksi viidestä ohjaajasta koki ohjelman olevan liian massiivinen, he ehdottivat ohjelman tiivistämistä. Toinen heistä koki manuaalin myös yleisesti sekavaksi. Aikatauluun oltiin suhteellisen tyytyväisiä mutta kolme viidestä epäili tarvitsevänsä lisäistuntoja 12 kerran lisäksi. Myös alkuun kaivattiin enemmän aikaa niin sanotusti asiakkaaseen tutustumiseen. Yksi haastatelluista koki että ohjelma on niin kokonaisvaltainen, ettei jatkokuntoutukselle ole tarvetta. Vastaavasti kolme haastatelluista oli sitä mieltä että jatkokuntoutusta on syytä harkita jokaisen kohdalla erikseen. Tästä voidaan päätellä, että ohjaajat käyttäisivät Uusi Suunta- ohjelmaa mieluusti esimerkiksi Stop-ohjelmaa ennen tai Stop-ohjelman jälkeen. Mikäli asiakas ei sovi Stop-ohjelmaan mahdolliseksi jatkokuntoutukseksi ehdotettiin esimerkiksi seksuaaliterapiaa, toki suurimmassa osassa tapauksista se jäisi asiakkaan oman harkinnan varaan.

Uusi Suunta- ohjelma on tehty sopimaan kaikille seksuaalirikollisille. Ohjaajat eivät ottaneet kantaa siihen, sopiiko ohjelman esimerkiksi naisille tai ulkomaalaisille, joten tässä kohtaa voidaan olettaa että se heidän mielestään sopii näille ryhmille. Enemmän mielipiteitä tuli siitä, sopiiko ohjelma raiskaajille ja pedofiileille. Kaksi viidestä oli sitä mieltä että ohjelma sopii kaikille rikoksesta tuomituille. Niin ollen kaksi ohjaajaa oli sitä mieltä että ohjelma sopii paremmin pedofiileille. Yhdeksi perusteluksi otettiin raiskaus, että ne eivät ole aina niin suunniteltuja niin ohjelman koettiin olevan melko massiivinen tällaisen teon pohtimiseen.

Toisaalta ryhmittelyä ajateltiin sen perusteella, minkälainen kyseinen asiakas on, välittämättä niinkään teon laadusta. Eräs haastateltavista luokitteli rikoksen tekijät aktiivisesti rikokseen pyrkiviin ja niihin ketkä pyrkivät välttämään rikosta mutta heikkouttaan siihen sortuvat. Ohjelman sopivuutta käsiteltiin ihmisen soveltuvuuden, luonteen ja ymmärryksen mukaan. Tulosten ollessa ristiriitaisia ohjaajien mielipiteeseen siitä, sopiiko ohjelma kaikille seksuaalirikoksista tuomituille, yhteneväistä johtopäätöstä ei pysty otannasta tekemään.

10 POHDINTA

Mielenkiintoiseksi seikaksi tuloksista nousi huomio siitä, että ohjaajat eivät aluksi sanoneet kokeneensa negatiivisia vaikutuksia työstään. Kun kerroin tutkimustuloksista, joissa sanotaan seksuaalirikollisuuden aiheuttavan negatiivisia vaikutuksia työntekijälle, niistä ei oltu juuri kuultu. Näin ollen juuri kukaan ohjaajista ei nähnyt mitään ongelmaa työskennellä seksuaalirikollisten kanssa, koska he eivät olleet mitään negatiivista kokeneet. Jopa sanottiin auttamisen halun olevan vahvempi, kuin pelko negatiivisista vaikutuksista. Olisivatko vastaukset olleet erilaisia, mikäli ohjaajat olisivat itse tunteneet kokeneensa negatiivisia vaikutuksia? Olisiko auttamisen halu mennyt edelleen edelle? Kun kysyin erikseen myöhemmin millaisia vaikutuksia seksuaalirikollisten kanssa työskentelystä on ohjaajille tullut, he kertoivat negatiivista vaikutuksista. Kun kysymys muotoiltiin henkilökohtaiseksi ja oletettiin valmiiksi jonkinlaisia

tunteita syntyneen, vastaukset olivat erilaisia. Olisi mielenkiintoista saada uusi tutkimus aiheesta, ehkä hieman suuremmalla otannalla ja tutkia ohjaajien käsityksiä ja kokemuksia negatiivisista vaikutuksista itseensä.

Toiseksi mielenkiintoiseksi asiaksi nousee se, että haastateltavat halusivat hyvän ohjaajan olevan ominaisuuksiltaan empaattinen. He mainitsivat myös positiiviseksi vaikutukseksi empaattisuuden lisääntymisen kuin negatiiviseksi vaikutukseksi empaattisuuden vähentymisen. Myös Marshallin tutkimuksessa empaattisuus luettiin positiivisiin piirteisiin. Kuitenkin juuri empaattisuus on pääsyy siihen, miksi sijaistraumatisoitumista tapahtuu. Asiakasta ja/tai uhria kohtaan koettu empatia nimenomaan lisää alttiutta traumatisoitua itse tai saada negatiivisia vaikutteita. Myös uusi ohjelma halutaan nimenomaan valjastaa itsen ja asiakkaan väliin, suojelemaan ohjaajaa liialta vuorovaikutukselta asiakkaan kanssa. Toisaalta taas ohjelman alkuun haluttiin lisää aikaa nimenomaan tutustua asiakkaaseen ennen varsinaisen työnteon aloittamista. Suhde empatiaan on seksuaalirikollisten kuntoutuksessa näin ollen ristiriitainen.

10.1 Kehittämisehdotukset

Uusi Suunta-ohjelma on luotu vastaamaan seksuaalirikollisten kuntoutuksessa ollutta yksilökuntoutuksen tarvetta. Tällä hetkellä käytössä oleva Stop-ohjelma ei sovellu kaikille seksuaalirikollisille, koska sen pääosallistumiskriteereinä ovat riittävän korkea uusimisriski ja riittävän pitkä vankeustuomio. Kaikki seksuaalirikolliset eivät näitä kriteerejä täytä. Uusi suunta-ohjelma on suunnattu seksuaalirikollisille, jotka jäävät Stop-ohjelman ulkopuolelle tai jotka muuten tarvitsevat yksilökuntoutusta ryhmäkuntoutuksen sijaan. (Nurminen 2011.)

Yksilöohjelman luominen on ollut tärkein kehityshaaste niin kauan kun seksuaalirikollisten kuntoutusta on Suomessa ollut. Ja nyt siihen on vastattu. Uusi Suunta-ohjelma on pilotoinnissa parasta aikaa ja odotukset ovat korkealla niin ohjaajien, tutkijoiden kuin asiakkaiden osaltakin.

Koska ohjelma on edelleen pilotoinnissa, koin opinnäytetyöni ajankohdan erityisen tärkeäksi. Haastattelin ohjaajia uuden ohjelman tiimoilta ja seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn osalta. Pilotointi oli melko alussa haastattelujeni aikana, joten ohjaajat eivät olleet vielä ehtineet sitä montaakaan kertaa ohjata läpi. Kehitysehdotukseni ohjelmaa koskien ovat siis melko suuntaa antavia ja haastattelun tuloksiin nojaavia. Kaiken kaikkiaan ohjelmaan oltiin hyvin tyytyväisiä. Tulin siihen loppu tulemaan, että ainoastaan ohjelman massiivisuus verrattuna aikaan tulee tuottamaan ongelmia. Ohjelman käsikirjaa olisi hyvä tarkastaa ja mikäli mahdollista, hieman karsia turha kiireen poistamiseksi.

Uuden ohjelman kanssa työskenteleviä ohjaajia ja työntekijöitä täytyy kouluttaa lisää joka vastaavasti tarkoittaa seksuaalirikollisten kanssa syvällisesti töitä tekevien määrän nousua. Näiden uusien ohjaajien, ja miksei vanhojenkin, työ hyvinvointiin tulisi kiinnittää huomiota. Kuten olin opinnäytetyössäni tulokseksi saanut, seksuaalirikollisten kanssa työskentely herättää ja aiheuttaa negaatioita ja negatiivisia vaikutuksia. Työ on ajoittain melko raskasta ja voi aiheuttaa vakaviakin seurauksia ohjaajille, mikäli niihin ei ajoissa puututa. On ehdottoman tärkeää pitää työntekijöistä huolta, jotta he pystyisivät tekemään parhaansa seksuaalirikollisten kuntoutuksen hyväksi.

Jotta työntekijöitä pystyttäisiin auttamaan parhaiten, ala tarvitsisi ehdottomasti lisää tutkimuksia Suomessa. Toiveenani on, että tämä opinnäytetyö herättäisi uutta intoa tehdä tutkimuksia myös ohjaajien näkökulmasta ja heidän haasteistaan tehdä töitä haastavien asiakasryhmien kanssa. Jotta seksuaalirikolliset voisivat saada parasta mahdollista kuntoutusta, on tärkeää, että sitä antavat ohjaajat ovat työkuuntoisia ja saavat tarpeeksi tukea työlleen.

Kiinnittäisin huomiota siihen, että kaikilla seksuaalirikollisten kanssa työskentelevillä olisi mahdollisuus työnohjaukseen tai muuhun keskustelutilaisuuteen. Suurin osa haastatteleistani ohjaajista mainitsi selviytymiskeinokseen työkavereiden kanssa käydyt keskustelut. Ei voida olla varmoja siitä, että minkälainen tilanne kullakin työpaikalla vallitsee, ja saako jokainen ohjelmaa käyttävä työntekijä varmasti tukea työtovereiltaan. Näin ollen ohjelma voisi toimia kontekstina tavata muita seksuaalirikollisten kanssa työskenteleviä säännöllisesti, jopa niin, että voitaisiin saada kollegoilta neuvoja yksittäisiin tapauksiin. Ohjelma on kuitenkin vastuussa käyttäjästään.

10.2 Luotettavuus

Eskola & Suoranta (2003) jakavat realistisen luotettavuusnäkemyksensä sisäiseen ja ulkoiseen validiteettiin. Sisäisellä validiteetilla viitataan tutkimuksen teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen sopuun. Se osoittaa tutkijan tieteellisen otteen ja tieteenalansa hallinnan. Ulkoinen validiteetti tarkoittaa tehtyjen tulkintojen ja johtopäätösten sekä aineiston välisen suhteen pätevyyttä.

Mäkelä (1990) kiinnittää huomiotaan laadullisen aineiston arvioinnissa aineiston yhteiskunnalliseen merkittävyyteen ja riittävyteen, analyysin kattavuuteen ja toistettavuuteen. Olen työssäni pyrkinyt näihin molempiin Eskolan & Suorannan mainitsemiin luotettavuuskriteereihin. Sisäiseen validiteettiin pyrin käyttämällä työssäni asiaankuuluvia ja tuoreita lähteitä. Rajasin viitekehysten koskemaan ohjaajista tehtyjä tutkimuksia. Tässä tapauksessa ne olivat ulkomaalaisia, koska kotimaisia ei ollut saatavilla.

Ulkoiseen validiteettiin olen pyrkinyt huomioimalla vain aineistossa esiin tulleet seikat, tekemättä yleistyksiä, joita ei voi sanoa varmoiksi aineiston perusteella. Olen vertaillut aineistoa ja teoriaa hienovaraisesti ja tieteellisesti. Raporttia tehdessäni kiinnitin erityistä huomiota aineiston toistettavuuteen. Kerroin hyvin tarkkaan miten olen aineiston kerännyt ”haastattelujen kulku” kappaleessa. Pyrin kertomaan myös aineiston analyysin vaihe vaiheelta tarkkaan, että lukija ymmärtää miten tulokset on saatu aikaan.

Yleisin kysymys, joka tutkimuksen aineiston keruun yhteydessä esitetään, koskee aineiston kokoa. Kuinka paljon aineistoa täytyy kerätä, että tutkimus olisi tieteellistä, edustavaa ja yleistettävissä. (Tuomi & Sarajärvi 2006: 87.) Eskola ja Suoranta (2003) toteavat: ”Ratkaisevaa ei ole aineiston koko vaan tulkintojenkestävyys ja syvyys.” Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Niissä pyritään paremminkin kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa tai tarjoamaan jotain tulkintaa ilmiölle. (Tuomi & Sarajärvi 2006:87.)

Puhuttaessa aineiston koosta, Eskola & Suoranta (2003) ottavat esille termin saturaatio. Saturaatiolla tarkoitetaan tilannetta jolloin aineisto alkaa toistaa itseään, jolloin esimerkiksi uudet haastattelut eivät tuo mitään uutta aineistoon vaan toistavat sitä. Tietty määrä aineistoa riittää tuomaan esille asiat joilla on merkitystä. Eskola & Suoranta (2003) asettavat rajaksi 15 vastausta mutta tämä määrä ei olisi ollut omalla kohdallani mahdollista. Koska kyseessä oli opinnäytetyö, koin otoksen (5 haastateltavaa) riittävän tässä tilanteessa luotettavien tuloksien saamiseksi. Aineisto oli tarpeeksi suuri yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien löytämiseksi, enkä pyrkinyt työssäni tilastollisiin yleistyksiin.

Opinnäytetyön eettisestä puolesta puhuttaessa en nähnyt juurikaan eettisiä ongelmia työssäni. Haastattelin työssäni ohjaajia ja he pystyivät kieltäytymään tai myöntymään sähköpostitse ilman minkäänlaista vaaraa siitä, että heidän kieltäytymisensä vaikuttaisi sinänsä mihinkään.

Lähteet

- Antikainen A-M. 2007. ”IHMISELLÄ ON OIKEUS JA KYKY MUUTTUA” LASTEN SEKSUAALISTEN HYVÄKSIKÄYTTÄJIEN KUNTOUTTAMINEN. Pro gradu-tutkielma, Sosiaalityö Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Kuopion yliopisto
- Auburn, T. Lea, S. & Kibblewhite, K. 1999. Working with Sex Offenders: The Perceptions and Experiences of Professionals and Paraprofessionals. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 43:103
- Ellonen, N. & Humpi, S-M. 2010. Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Poliisiammatikorkeakouluntutkimuksia, 40/2010. Tampere
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä
- Firestone, P. & Moulden, H. 2007. Vicarious Traumatization: The Impact on Therapists Who Work With Sexual offenders. *Trauma, Violence & Abuse*, 8:67
- Haapasalo, J. 2008. Kriminaalipsykologia. WS Bookwell Oy. Juva
- Hirsijärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino, Helsinki
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Kariston kirjapaino Oy, Hämeenlinna
- Hollin, C. R. 2009. Treatment manuals: The good, the bad and the useful. *Journal of Sex Aggression*, 15:2, 133-137
- Kaukonen, M., Raijas, R., Silver, R. & Valkama K. 2003. Seksuaalinen väkivalta ja hyväksikäyttö. PS-kustannus, Juva
- Koivisto, K. 2001. Tunnista ja torju työuupumus. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä
- Koivunen, K. 2009, Taiteilija treffit sota-alueella: Vahvaksi sijaistraumatisoitumisen jälkeen. Like
- Lambie, I. & Slater C. 2011. The highs and lows of working with sexual offenders: New Zealand perspective. *Journal of Sexual Aggression: An international, interdisciplinary forum for research, theory and practice*, 17:3 320-334
- Leino, I. 2011. Kirjallisuuskatsaus seksuaalirikollisten hoidon tuloksista ja ongelmista. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu, Tikkurila
- Marshall, W.L. 2005. Therapist Style in Sexual Offender Treatment: Influence on Indices of Change. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, Vol. 17, No. 2
- Mann, Ruth E. 2009. Sex offender treatment: The case for manualization. *Journal of Sexual Aggression*, 15:2, 121-131
- Nurminen, N. 2012. Uusi suunta- yksilöohjelma seksuaalirikollisille ohjelmakäsikirja
- Nurminen, N. 2011. Stop-ohjelma luentomateriaali. Rikosseuraamus koulutuskeskus
- Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Rikollisuustilanne 2011. Optula
Liitetaulukot 2011
<http://www.optula.om.fi/1347273211906>

Luettu: Joulukuu 2012

Oittinen, S. 2011. EMPATIA KRIISI AUTTAMISESSA: Kriisityöntekijöiden kokemuksia myötätun-
tostressistä ja työhyvinvoinnista Kuopion Kriisikeskuksella. Pro gradu- tutkielma Sosiaalipsyko-
logia Yhteiskuntatieteidenlaitos Itä-Suomen yliopisto

Rikksentorjuntaneuvosto. Oikeusministeriö
<http://www.vakivalta.rikksentorjunta.fi/48955.htm>
Luettu: Marraskuu 2012

Sariola, H. 2005. 163 Lasten seksuaalinen hyväksikäyttö. Päihdelinkki
<http://www.paihdelinkki.fi/Tietoiskut/162-lasten-seksuaalinen-hyvakskaytto>
Luettu: Joulukuu, 2012

Siira, A. 2012. Vankien kokemuksia STOP -ohjelmasta. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkea-
koulu, Tikkurila

Siltanen, I. & Vähäkuopus, S. 2012 ”Varsinkin tällainen rikos” Seksuaalirikoksesta tuomittujen
miesten käsityksiä rikoksestaan. Opinnäytetyö. Laurea ammattikorkeakoulu, Tikkurila

Tilastokeskus. Virsta, Virtual statistics
<http://www.stat.fi/virsta/tkeruu/04/03/>
Luettu: Joulukuu 2012

Traumaterapiakeskus. Oulun ensi- ja turvakoti ry
<http://www.traumaterapiakeskus.com/19>
Luettu: Joulukuu 2012

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2006. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino
Oy, Jyväskylä

Vilppula, A. 2012. Suomen laki: Rikosoikeus ja oikeudenkäynti. Talentum Media Oy, Helsinki
2011

Virtuaaliammattikorkeakoulu. 2007. Haastatteluun perustuvan tutkimuksen suorittaminen.
5.11.2007
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289380312/1194290540422.html>
Luettu: Tammikuu 2013

Yli-Mäihäniemi, M. 2009. Seksuaalirikollisten hoito. Haaste/2

Taulukot

Taulukko 1: Raiskaukset Suomessa vuosina 2002-2011	10
Taulukko 2: Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö Suomessa vuosina 2002-2011	12
Taulukko 3: Haastattelun eteneminen	26
Taulukko 4: Sisällönanalyysin eteneminen vaiheittain	30
Taulukko 5: Esimerkki alkuperäisilmaisujen pelkistämisestä	32
Taulukko 6: Esimerkki alkuperäisilmaisujen pelkistämisestä	33
Taulukko 7: Odotukset ohjelmasta	35
Taulukko 8: Odotukset uusista tuloksista	36
Taulukko 9: Ohjelman herättämät kysymykset	37
Taulukko 10: Mitä halutaan saada selville ohjelmaa käytettäessä?	38
Taulukko 11: Kiinnostavat asiat seksuaalirikollisuudessa	39
Taulukko 12: Mikä uudessa ohjelmassa kiinnostaa?	40
Taulukko 13: Ohjaajien kokemukset negatiivisista vaikutuksista	42
Taulukko 14: Työn vaikutukset	43
Taulukko 15: Erilaisten seksuaalirikollisten kanssa työskentelyn erot	55
Taulukko 16: Kuormittavuus ja haasteet	45
Taulukko 17: Selviytymiskeinot	46
Taulukko 18: Työssä syntyneet tunteet	47
Taulukko 19: Hyvä ohjaaja	49
Taulukko 20: Struktuurin haitat ja hyödyt	51
Taulukko 21: Työn kuorittavuuden helpottuminen	52
Taulukko 22: Erot ohjelman kanssa työskentelyssä vs. ilman ohjelmaa	53
Taulukko 23: Ohjelman soveltuminen kaikille seksuaalirikollisille	54

Liitteet

Liite 1 Haastattelunrunko	70
Liite 2 Uusi suunta- ohjelman sisälllys	72

Liite 1 Haastattelunrunko

TEEMA 1 ODOTUKSET

- Minkälaisia odotuksia sinulla on ohjelmasta?
- Odotatko ohjelmalta uusia tuloksia? Jos odotat, niin minkälaisia?
- Mitä haluat erityisesti saada selville ohjelmaa käyttäessäsi?
- Minkälaisiin kysymyksiin odotat saavasi vastauksia?

TEEMA 2 TYÖSKENTELY SEKSUAALIRIKOLLISTEN KANSSA

2.1 Oma motivaatio työhön

- Mikä seksuaalirikollisuudessa kiinnostaa?
- Miksi uusi ohjelma kiinnostaa?
- Miksi haluat työskennellä kyseisten ihmisten kanssa, vaikka tutkimukset kertovat sen negatiivisista vaikutuksista?
- Minkälaisia vaikutuksia sinulle on tullut seksuaalirikollisten kanssa työskentelystä? Mistä syystä?

2.2 Haasteet

- Mitkä asiat tuntuvat kuormittavilta?
- Mitkä ovat suurimmat haasteet, miksi?
- Mitkä ovat sinun selviytymistapasi?
- Minkälaisia tunteita olet kokenut työskennellessäsi?
- Minkälainen ohjaajan tulisi mielestäsi olla?

TEEMA 3 OHJELMAN ARVIOINTI

- Mitä hyötyä ja mitä haittaa on strukturoidusta ohjelmasta?
- Helpottaako strukturoitu ohjelma työskentelyä vai hankaloittaaako se sitä?
- Onko strukturointi vähentänyt työsi kuormittavuutta? Miten?
- Jos sinulla olisi vapaammat kädet, mitä tekisit toisin?
- Sopiiko ohjelma mielestäsi kaikille seksuaalirikollisille? Jos ei, niin miksi?
- Minkälaisia eroja on työskennellä erilaisten seksuaalirikollisten kanssa?

- Mitä mieltä olet ohjelmasta aikataulusta?
- Mitä muuttaisit ohjelmassa ja millä perusteella?
- Onko sinusta tarvetta jatkokuntoutukselle ohjelman jälkeen? Miksi?
- Onko eroa työskennellä seksuaalirikollisten kanssa ilman ohjelmaa kun vertaa työkentelyyn ohjelman kanssa?

Liite 2 Uusi suunta- ohjelman sisälllys

Uusi Suunta – ohjelma /Nurminen 2012

Sisällysluettelo

OHJELMAKÄSIKIRJA ISTUNNOT 1-12	
Esipuhe	9
Johdanto ohjelman teoreettisiin lähtökohtiin	10
Ohjelman tavoitteet, sisältö, toteutus ja välineet	13
Osa A: Mitä tapahtui eli teosta puhuminen (kaksi istuntoa)	13
Osa B: Miksi teko tapahtui ja mistä siinä oli kyse (viisi istuntoa)	13
Osa C: Mitä tarvitaan, ettei tekoa tapahdu enää uudelleen eli elämäni uusi suunta (viisi istuntoa)	14
Ohjelman sisältö ja toteutus	14
Välineet	16
Ohjelman kohderyhmä	16
Teoriakäsikirjan rakenne	17
Ohjelmakäsikirjan rakenne	17
OSA A. MITÄ TAPAHTUI ELI TEOSTA PUHUMINEN. OHJELMAKÄSIKIRJA: ISTUNNOT 1- 2	19
ENSIMMÄINEN ISTUNTO (1/12)	23
Mitä tapahtui eli teosta puhuminen	
A. Johdanto ohjelman tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin	24
B. Asiakkaan ajatukset työskentelyn tavoitteista ja oman elämänsä suunnasta nyt ja tulevaisuudessa	26
C. Teosta/rikoksesta keskustelu – motivoivan keskustelun aloittaminen	28
D. Yhteenveto ja jatkotyöskentelystä sopiminen, välitehtävän ohjeistus	32
Ensimmäisen istunnon jälkeen arvioi seuraavia asioita ja kirjaa ne ylös	33
TOINEN ISTUNTO (2/12)	34
Mitä tapahtui eli teosta puhuminen	
A. Johdanto istunnon sisältöön, tavoitteisiin ja menetelmiin	35
B. Välitehtävän läpikäynti	36
C. Asiakkaan omien työskentelytavoitteiden tarkastelu ja tarkentaminen	37
D. Teosta/rikoksesta keskustelu – motivoiva keskustelu jatkuu	37
E. Yhteenveto	39
Istunnon jälkeen arvioi seuraavia asioita ja kirjaa ne ylös	40
OSA A. ISTUNNOSSA KÄYTETYT TYÖSKENTELYLOMAKKEET JA MUU MATERIAALI	42
Työskentelyn tavoitteet - työskentelylomake	43
Ajatuksiani teosta – työskentelylomake	44
Kieltämisen ja vähättelyn arviointi-lomake	45
Osa B: MIKSI TEKO TAPAHTUI JA MISTÄ SIINÄ OLI KYSE. OHJELMAKÄSIKIRJA: ISTUNNOT 3 – 7	47
KOLMAS JA NELJÄS ISTUNTO(3-4/12)	51
Osa B: Miksi teko tapahtui ja mistä siinä oli kyse? Elämäntilanteen kokonaistarkastelu	

Uusi Suunta – ohjelma /Nurminen 2012

A. Johdanto Osan B:n tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin.	52
B. Elämäni	54
C. Yhteenveto ja välitehtävän ohjeistus	58
Kolmannen ja neljännen istunnon jälkeen arvioi seuraavia asioita ja kirjaa ne ylös	59
VIIDES ISTUNTO (5/12) Osa B: Miksi teko tapahtui ja mistä siinä oli kyse? Finkelhorin mallin esittely ja ensimmäisen vaiheen käsittely (F1 Halu tehdä teko, motiivit ja tarpeet teon taustalla)	60
A. Johdanto istunnon tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin	61
B. Finkelhorin mallin esittely	61
C. Mikä saa yksilön tekemään seksuaalirikoksia? Keskustelua	63
D. Motiivit seksuaalirikosten taustalla	63
E. Finkelhorin mallin ensimmäinen vaihe	65
F. Yhteenveto ja välitehtävän ohjeistus	66
Istunnon jälkeen arvioi seuraavia asioita ja kirjaa ne ylös	67
KUUKES ISTUNTO (6/12) Osa B: Miksi teko tapahtui ja mistä siinä oli kyse? Finkelhorin mallin toisen vaiheen käsittely (F2 Lupa teon tekemiseen eli sisäisten esteiden poistaminen, ajatusvääristymät)	68
A. Johdanto istunnon tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin	69
B. Ajatusvääristymät. Keskustelua	70
C. Ajatusvääristymät – rikoksen tekoa puolustelevat asenteet - tehtävä	70
D. Finkelhorin mallin toinen vaihe 2) Kuinka sain teon tuntumaan luvalliselta?	71
E. Yhteenveto ja välitehtävän ohjeistus	73
Istunnon jälkeen arvioi seuraavia asioita ja kirjaa ne ylös	73
SEITSEMÄS ISTUNTO (7/12) Osa B: Miksi teko tapahtui ja mistä siinä oli kyse? Finkelhorin mallin kolmannen ja neljännen vaiheen käsittely (F3 Tilaisuuden järjestäminen eli ulkoisten esteiden poistaminen ja F4 Uhrin vastarinnan murtaminen, teon suunnitelmallisuus)	75
A. Johdanto istunnon tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin	76
B. Finkelhorin kolmannen ja neljännen vaiheen käsittely	77
C. Yhteenveto istunnosta	81
Istunnon jälkeen arvioi seuraavia asioita ja kirjaa ne ylös	81
Osa B: ISTUNNOSSA KÄYTETYT TYÖSKENTELYLOMAKKEET JA MUU MATERIAALI	82
Elämäni – työskentelylomake	83
Finkelhorin malli – esittelylomake	84
Yhdeksän ensisijaista tarvetta – esittelylomake	85
Finkelhorin mallin ensimmäinen askel: 1) Mikä sai minut haluamaan teon tekemistä - lomake	86
Finkelhorin mallin toinen askel: 2) Kuinka sain teon tuntumaan luvalliselta – lomake	87
Finkelhorin mallin kolmas askel: 3) Kuinka järjestin tilaisuuden teon tekemiselle	88
Finkelhorin mallin neljäs askel: 4) Kuinka sain uhrin suostumaan tekoon	89
Osa C: MITÄ TARVITAAN ETTEI TEKOA TAPAHDU ENÄÄ UUELLEEN ELI ELÄMÄNI UUSI SUUNTA OHJELMAKÄSIKIRJA: ISTUNNOT 8 12	90
KAHDEKSAS ISTUNTO (8 /12) Osa C: Mitä tarvitaan ettei teko tapahdu enää uudelleen – elämäni uusi	94

Uusi Suunta – ohjelma /Nurminen 2012

suunta. Hyvän elämän/Mielekkään elämän ensisijaiset tarpeet ja keinot tarpeiden saavuttamiseksi. Päämääränä fyysinen, psyykinen ja seksuaalinen hyvinvointi	
A. Johdanto istunnon tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin	95
B. Hyvän elämän/mielekkään elämän yhdeksän ensisijaista tarvetta'	97
C. Toissijaiset tarpeet eli keinot, joilla päämääriin pyritään	99
D. Hyvän elämän/mielekkään elämän tarpeet ja rikollinen käyttäytyminen?	100
E. Minkälaiset asiat ovat tai ovat olleet minulle aiemmin tärkeitä ja kuinka olen tavoitellut niitä?	101
F. Fyysinen, psyykinen ja seksuaalinen hyvinvointi	103
G. Yhteenveto ja välitehtävän ohjeistus	104
Istunnon jälkeen arvioi seuraavia asioita ja kirjaa ne ylös	105
YHDEKSÄS ISTUNTO (9 /12)	106
Osa C: Mitä tarvitaan ettei tekoa tapahdu enää uudelleen – elämäni uusi suunta Hyvän elämän/Mielekkään elämän ensisijaiset tarpeet ja keinot tarpeiden saavuttamiseksi. Päämääränä pärjäämisen ja osaamisen kokemusten ja toimijuuden vahvistaminen	
A. Johdanto istunnon tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin. Edellisen istunnon kertaus ja välitehtävän käsittely	107
B. Asiakkaan pärjäämisen ja osaamisen kokemusten tutkiminen	107
C. Asiakkaan toimijuuden eli autonomian, itseohjautuvuuden, itsetunnon ja hallinnan kokemusten tutkiminen	109
D. Yhteenveto ja välitehtävä	112
Istunnon jälkeen arvioi seuraavia asioita ja kirjaa ne ylös	113
KYMMENES ISTUNTO (10 /12)	114
Osa C: Mitä tarvitaan ettei tekoa tapahdu enää uudelleen – elämäni uusi suunta Hyvän elämän/Mielekkään elämän ensisijaiset tarpeet ja keinot tarpeiden saavuttamiseksi. Päämääränä mielenrauha ja liittyminen muihin ihmisiin	
A. Johdanto istunnon tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin. Edellisen istunnon kertaus ja välitehtävän käsittely	115
B. Asiakkaan liittymisen (läheisyys, tuki, ystävyys, rakkaus) kokemusten tutkiminen	115
C. Mielenrauha: kielteisten kokemusten ja tunteiden käsittely - ongelmanratkaisutyylit	117
D. Yhteenveto ja välitehtävä	122
Istunnon jälkeen arvioi seuraavia asioita ja kirjaa ne ylös	122
YHDESTOISTA JA KAHDESTOISTA ISTUNTO(11-12 /12)	124
Osa C: Mitä tarvitaan ettei tekoa tapahdu enää uudelleen – elämäni uusi suunta Hyvän elämäni/Mielekkään elämäni uusi suunta: Tavoitteista keinoiksi – keinosta toiminnaksi	
A. Johdanto istunnon tavoitteisiin, sisältöön ja menetelmiin. Välitehtävän käsittely	125
B. Hyvä elämä/Mielekäs elämä?	125
C. Myönteiset tavoitteet ja tavoitteiden toteutumisen edellytykset	127
D. Hyvän elämäni/Mielekkään elämäni tavoitteet: Päätaavoite, välitavoitteet ja keinot	128
E. Yhteenveto ja jatkotyöskentelystä sopiminen	132
F. Viimeisen istunnon lopuksi	132
Osa C: ISTUNNOSSA KÄYTETYT TYÖSKENTELYLOMAKKEET JA MUU MATERIAALI	135
Hyvän elämän / Mielekkään elämän yhdeksän ensisijaista tarvetta – lomake	136

Uusi Suunta – ohjelma /Nurminen 2012

Minkälaiset asiat ovat tai ovat olleet minulle aiemmin tärkeitä ja kuinka olen niitä -tavoitellut – lomake	137
Fyysinen, psyykinen ja henkinen hyvinvointini – työskentelylomake	138
Osaamiseni ja pärjäämiseni työskentelylomake	139
Näin ajattelen itsestäni – itsearviointilomake	140
Näin ajattelen elämästäni – itsearviointilomake	141
Toimijuuteni – Itsetuntoni – työskentelylomake	145
Välitehtävä asiakkaalle – itsetunto, osaaminen ja pärjääminen	146
Liittyminen ja muut ohmiset – työskentelylomake	147
Ongelmanratkaisun kaksi ulottuvuutta – lomake	148
Näin suhtaudun ongelmiin – itsearviointilomake	149
Hyvän elämän/Mielekkään elämän yhdeksän ensisijaista tarvetta - tärkeysjärjestys– lomake	152
Tavoitteet, välitavoitteet ja keinot – työskentelylomakkeet	153
TAVOITTEET: 1. Fyysinen, psyykinen ja seksuaalinen hyvinvointini	153
TAVOITTEET: 3. Osaamiseni ja pärjäämiseni	154
TAVOITTEET: 4. Toimijuuteni ja itsetuntoni	155
TAVOITTEET: 5. Liittyminen ja muut ihmiset	156
TAVOITTEET: 6. Mielenrauhani	157